

TOP 10 SỰ KIỆN CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI - KINH TẾ - VĂN

BBT BÁO CL&XH

Lần đầu tiên Thể thao Việt Nam đoạt 1 Huy chương vàng, 1 Huy chương bạc, thiết lập kỷ lục tại Olympic Rio 2016 qua thành tích thi đấu của xạ thủ Hoàng Xuân Vinh. Đây là một trong 10 sự kiện nổi bật nhất được bình chọn trong năm 2016.

Nhân dịp xuân Dinh Dậu 2017, BBT báo CL&XH đã tổ chức bình chọn 10 sự kiện chính trị - xã hội - kinh tế - văn hóa tiêu biểu, nổi bật trong năm 2016 của Việt Nam. Sau khi lựa chọn kỹ càng từ 30 đề cử, BBT đã chọn ra 10 sự kiện nổi bật nhất.

1. ĐẠI HỘI ĐẠI BIỂU TOÀN QUỐC

LẦN THỨ XII CỦA ĐẢNG

Với tinh thần “Đoàn kết - Dân chủ - Kỷ cương - Đổi mới”, Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng, diễn ra từ ngày 20-28/1/2016, đã thành công tốt đẹp. Đại hội đã tổng kết 30 năm đổi mới và đề ra định hướng phát triển đất nước trong giai đoạn mới, xác định 6 nhiệm vụ trọng tâm nhằm tăng cường công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, tiếp tục đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới, vì một nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

2. CHÍNH PHỦ MỚI - CHÍNH PHỦ KIẾN TẠO

Bộ máy Chính phủ khóa XIV được chính thức kiện toàn vào tháng 7/2016 với thông điệp của tân Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc: Xây dựng Chính phủ liêm chính trong sạch; Kiến tạo phát triển; Hành động quyết liệt phục vụ nhân dân. Đề cao phương châm nói đi đôi với hành động, rút ngắn khoảng cách giữa nói và làm, nói ít làm nhiều và thực chất từ những việc nhỏ nhất.

Chỉ đạo, điều hành của Chính phủ có nhiều điểm mới, toàn diện hơn, quyết liệt hơn, vừa giải quyết các vấn đề tổng thể dài hạn, đồng thời coi trọng các vấn đề cụ thể từ việc xây dựng thể chế đến điều hành, quản lý; nhạy bén, phản ứng, xử lý nhanh đối với các vấn đề phức tạp nảy sinh. Lần đầu tiên trong nhiều năm Chính phủ khắc phục cơ bản tình trạng nợ đọng văn bản quy phạm pháp luật; lần đầu tiên Thủ tướng Chính phủ đã thành lập tổ công tác để kiểm tra đôn đốc việc thực hiện các kết luận chỉ đạo của Chính phủ và Thủ tướng Chính phủ để tập trung rà soát, phát hiện nhiều vấn đề bất cập, yếu kém để tập trung chỉ đạo giải quyết với tinh thần nói thẳng, nói thật và làm thật...

3. KHỞI ĐỘNG CUỘC CHIẾN CHỐNG THAM NHŨNG QUYỀN LỰC

Đầu tháng 11/2016, Ban Bí thư Trung ương Đảng dưới sự chủ trì của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã họp và thống nhất 100% bằng phiếu kín quyết định thi hành kỷ luật bằng hình thức cách

chức Bí thư Ban cán sự Đảng Bộ Công Thương trong thời gian 2011-2016 đối với ông Vũ Huy Hoàng, nguyên ủy viên Trung ương Đảng, nguyên Bí thư Ban cán sự Đảng, nguyên Bộ trưởng Bộ Công Thương.

Cùng trong tháng 11, Quốc hội cũng đã ra Nghị quyết phê phán nghiêm khắc ông Vũ Huy Hoàng trước cử tri cả nước do đã có những vi phạm về công tác cán bộ trong thời gian đảm nhiệm chức vụ Bộ trưởng Bộ Công Thương, gây hậu quả nghiêm trọng, ảnh hưởng xấu đến uy tín của Đảng, Nhà nước, Bộ Công Thương, gây bức xúc trong xã hội.

Đây được xem là sự kiện chống tham nhũng đáng chú ý nhất năm và báo hiệu sự khởi đầu cho cuộc chiến chống tham nhũng quyền lực ở cấp cao. Năm 2016 còn được xem là năm những cuộc chạy trốn ra nước ngoài của những lãnh đạo phạm tội. Ngoài Trịnh Xuân

Thanh, Vũ Đình Duy còn có Lê Chung Dũng - nguyên Phó Tổng Giám đốc PV Power.

4. RÚT VỐN NHÀ NƯỚC CỦA CÁC “ÔNG LỚN”

Điểm nhấn đáng chú ý nhất của quá trình tái cơ cấu doanh nghiệp Nhà nước năm 2016 là sự rút lui của Nhà nước tại nhiều doanh nghiệp lớn. Trong đó, thương vụ đấu giá cổ phần của Công ty Cổ phần Sữa Việt Nam (Vinamilk) được giới quan sát đặt nhiều kỳ vọng và cũng ngầm ngùi thất vọng.

Kết quả cuộc đấu giá thành công ngày 12/12 cho thấy, chỉ có 60% cổ phần chào bán đã được mua với mức giá 144.000 đồng/cổ phần. Cụ thể, số lượng cổ phần chào bán thành công là 78.378.300 cổ phần, tương ứng 5,4% vốn điều lệ Vinamilk trong tổng lô chào bán 9% của SCIC. Như vậy, tổng giá trị cổ phần bán ra khoảng 11.386 tỷ đồng,

tương đương gần 500 triệu USD.

Vinamilk chỉ là một trong số 10 “ông lớn” được Chính phủ quyết định thoái hoàn toàn vốn Nhà nước tại doanh nghiệp. Kế hoạch này được đặt ra từ cuối năm 2015 song đến nay, những doanh nghiệp còn lại vẫn đang trong quá trình chuẩn bị. Dù vậy, nỗ lực thoái vốn đầu tư ngoài ngành năm qua cũng đã đạt những kết quả tích cực. Cụ thể, năm 2016, các đơn vị đã thoái được 3.646 tỷ đồng, thu về 6.840 tỷ đồng. Nếu tính cả phần vốn thu về từ cuộc đấu giá cổ phần Vinamilk thì tổng số tiền Nhà nước nhận được là hơn 18.200 tỷ đồng.

Về cổ phần hóa, năm 2016 đã có 56 doanh nghiệp được cấp có thẩm quyền phê duyệt phương án cổ phần hóa. Tổng giá trị thực tế của 56 doanh nghiệp đã được phê duyệt phương án cổ phần hóa là 34.017 tỷ đồng, trong đó giá trị thực tế phần vốn nhà nước tại doanh nghiệp là 24.390 tỷ đồng.

HÓA NỔI BẬT NĂM 2016 DO BÁO CL&XH BÌNH CHỌN

6. FORMOSA GÂY SỰ CỐ Ô NHIỄM MÔI TRƯỜNG BIỂN

Tháng 4/2016, Công ty TNHH Gang thép Hưng Nghiệp Formosa Hà Tĩnh (FHS) đã gây ra sự cố ô nhiễm môi trường biển tại 4 tỉnh miền Trung. Sự cố này gây ra hậu quả lớn về kinh tế, xã hội, môi trường trước mắt và lâu dài; đã ảnh hưởng trực tiếp đến các ngành đánh bắt, nuôi trồng, chế biến thủy, hải sản, làm muối, dịch vụ hậu cần nghề cá, du lịch; đồng thời đã làm xáo trộn, gây mất an ninh trật tự, tâm lý bức xúc, bất an trong nhân dân. Sau sự cố, Formosa đã thừa nhận hành vi vi phạm, bồi thường thiệt hại cho Chính phủ Việt Nam số tiền 500 triệu USD; đồng thời triển khai các biện pháp để khắc phục các vi phạm.

Qua sự cố môi trường lớn này cũng như thực trạng ô nhiễm môi trường ở Việt Nam hiện nay đặt ra vấn đề cấp bách bảo vệ môi trường, đảm bảo phát triển bền vững, đòi hỏi phải thay đổi tư duy phát triển, tăng trưởng kinh tế phải gắn với bảo vệ môi trường, bảo vệ môi trường phải được xác định là yêu cầu xuyên suốt trong quá trình phát triển. Đó chính là việc chú trọng tiêu chí môi trường trong lựa chọn các dự án đầu tư, không cho phép đầu tư các dự án, các loại hình sản xuất gây ô nhiễm môi trường, nhất là dự án tiềm ẩn nguy cơ gây ô nhiễm môi trường, sự cố môi trường ở các vùng nhạy cảm.

7. THIÊN TAI GÂY THIỆT HẠI 1,7 TỶ USD

Tác động của biến đổi khí hậu đã gây ra nhiều hiện tượng thiên tai cực đoan ở Việt Nam, không chỉ khiến 235 người chết trong năm 2016 mà còn gây thiệt hại nặng nề cho sản xuất nông lâm ngư nghiệp. Theo Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, ước tính tổng thiệt hại toàn ngành do thiên tai trong năm vừa qua lên đến 37.650 tỷ đồng (tương đương 1,7 tỷ USD) - đây là con số cao nhất từ trước tới nay.

Những tháng đầu năm, nhiều vùng miền đã trải qua nạn hạn hán khốc liệt nhất từ trước tới nay. Hậu quả là ở vùng DBSCL có 11/13 tỉnh bị ảnh hưởng xâm nhập mặn, với 405.000 ha lúa và hoa màu, 28.500 ha cây ăn quả, 82.000 ha diện tích tôm nuôi bị mất trắng... Khu vực Tây Nguyên cũng đã có 157.000 ha đất nông nghiệp bị hạn. Ở khu vực duyên hải Nam Trung Bộ, hạn hán cũng đã khiến 40.500 ha lúa phải dừng sản xuất, 36.000 ha cây trồng khác bị hạn... Từ giữa tháng 10 đến giữa tháng 12/2016, các tỉnh miền Trung và Tây Nguyên đã gặp liên tiếp 5 đợt mưa lũ lớn trên diện rộng với cường độ cực đoan, gây ra lũ chồng lũ ở nhiều tỉnh.

Tính riêng 5 đợt này, đã khiến 111 người chết và mất tích, hơn 316.000 ngôi nhà, hơn 42.800 ha lúa, 39.000 ha hoa màu bị ngập hư hại. Ngày 26/4/2016, Chính phủ công bố Kế hoạch ứng phó khẩn cấp của Chính phủ và Liên Hợp Quốc cần 48,5 triệu USD. Trong năm đã huy động được

26,4 triệu USD, đáp ứng 54,4% kế hoạch ứng phó khẩn cấp, trong đó nguồn lực quốc tế huy động được 18,4 triệu USD.

8. NGÀNH VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH THẮNG HOA

Với tổng điểm 202,5 ở chung kết nội dung 10m súng ngắn hơi nam, xạ thủ Hoàng Xuân Vinh đã đi vào lịch sử khi trở thành vận động viên đầu tiên của Việt Nam giành Huy chương vàng tại kỳ Olympic; vận động viên Lê Văn Công phá kỷ lục Paralympic, dành huy chương vàng môn cử tạ.

Cùng với tấm huy chương mang tầm cỡ thế giới của Hoàng Xuân Vinh là sự kiện "kinh ngự" Nguyễn Thị Ánh Viên không có đối thủ trên đường đua xanh tại Đông Nam Á khi giành tới 8 huy chương vàng tại sự kiện thể thao lớn nhất khu vực. Sau đó nữ vận động viên này đã phá kỷ lục Giải bơi vô địch châu Á với thành tích 4 phút 37 giây 71 và dành huy chương vàng 400m cá nhân hỗn hợp.

Năm 2016, đội tuyển bóng đá U19 Việt Nam làm nên chấn động ở giải U19 châu Á và giành quyền tham dự U20 World Cup. Đây là lần đầu tiên bóng đá Việt Nam giành vé tham dự một giải đấu tầm cỡ thế giới. Liên đoàn bóng đá thế giới (FIFA) đã gửi lời chúc mừng đến người hâm mộ Việt Nam.

Năm 2016 là năm đầu tiên các danh lam, thắng cảnh của Việt Nam được nhà làm phim Hollywood đưa vào các cảnh quay trong bộ phim bom tấn của mình; cũng là năm Việt Nam có thêm 3 di sản thế giới được vinh danh. Đây còn là năm đầu tiên ngành du lịch đón được vị khách thứ 10 triệu, một sự kiện có ý nghĩa lịch sử đặc biệt quan trọng trong hành trình 56 năm phát triển của ngành du lịch Việt Nam.

9. THÊM 3 DI SẢN VIỆT NAM ĐƯỢC THẾ GIỚI VINH DANH

"Thơ văn trên kiến trúc cung đình Huế", "Mộc bản trường học Phúc Giang" được Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của Liên Hợp Quốc (UNESCO) công nhận là Di sản tư liệu thuộc Chương trình ký ức thế giới khu vực Châu Á - Thái Bình Dương vào tháng 5/2016, và "Thực hành tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ của người Việt" được công nhận là Di sản Văn hóa Phi vật thể đại diện của nhân loại vào tháng 12/2016.

10. VIỆT NAM ĐÓN 10 TRIỆU LƯỢT DU KHÁCH QUỐC TẾ

Lần đầu tiên du lịch Việt Nam đón 10 triệu lượt khách quốc tế trong năm 2016, tăng 25% so với năm 2015, đạt kỷ lục cả về lượng khách và mức tăng tuyệt đối trong một năm. Đồng thời, ngành du lịch đã phục vụ 62 triệu lượt khách nội địa. Tổng thu toàn ngành đạt 400.000 tỷ đồng. Đây là dấu mốc quan trọng trong tiến trình phát triển của du lịch Việt Nam, hướng tới mục tiêu trở thành điểm đến hàng đầu khu vực và là một ngành kinh tế mũi nhọn của đất nước.

5. KINH TẾ VĨ MÔ ỔN ĐỊNH, GDP TĂNG DẦN QUA CÁC QUÝ

Tổng sản phẩm trong nước (GDP) năm 2016 ước tính tăng 6,21% so với năm 2015. Trong đó, quý I tăng 5,48%; quý II tăng 5,78%; quý III tăng 6,56%; quý IV tăng 6,68%. Mức tăng trưởng năm nay thấp hơn mức tăng 6,68% của năm 2015 và không đạt mục tiêu tăng trưởng 6,7% đề ra.

Dù vậy, trong bối cảnh kinh tế thế giới không thuận, giá cả và thương mại toàn cầu giảm, trong nước gặp nhiều khó khăn do thời tiết, môi trường biển diễn biến phức tạp, việc đạt được mức tăng trưởng trên được xem là một thành công, khẳng định tính đúng đắn, kịp thời, hiệu quả của các biện pháp, giải pháp của Chính phủ.

Cũng trong năm qua, tổng vốn đầu tư toàn xã hội ước tính đạt 1.485,1 nghìn tỷ đồng, tăng 8,7% so với năm 2015 và

bằng 33% GDP. Điều này cho thấy, mặc dù tổng vốn đầu tư toàn xã hội tăng song chưa đủ sức đẩy mạnh tăng trưởng do một số lực cản nhất định.

Kết quả nghiên cứu bước đầu về "Chẩn đoán điểm nghẽn tăng trưởng và Bản đồ năng lực sản xuất của Việt Nam" do Ban Kinh tế Trung ương phối hợp với Cơ quan Phát triển quốc tế Hoa Kỳ (USAID) công bố cuối năm qua cho thấy, tăng trưởng kinh tế của Việt Nam vẫn chịu 3 nhóm "điểm nghẽn" chính.

Nhóm 1, trong ngắn hạn, bộ máy hành chính hoạt động chưa hiệu quả, vẫn còn tình trạng lạm phí, tham nhũng, một số chính sách về đất đai chưa phù hợp thực tiễn và chi phí tài chính cao. Nhóm 2, trong trung hạn gồm rủi ro kinh tế vĩ mô và rủi ro thể chế vi mô. Nhóm 3, trong dài hạn là kết cấu hạ tầng và nguồn nhân lực. Năm 2016 Kinh tế vĩ mô tiếp tục ổn định, lạm phát được kiểm soát tốt, đạt chỉ tiêu CPI dưới 5%.

Những ký ức nghệ thuật của người cựu binh về những cái Tết bên vị lãnh tụ vĩ đại

NGUYỄN NGỌC

Máu cách mạng sớm chảy trong huyết quản, 14 tuổi ông là cậu giao liên bậc nhất cho Ty quân giới liên khu 4. Lớn hơn một chút, ông trở thành anh chiến sĩ Điện Biên anh dũng. Sau trăm lần vượt đạn pháo quân thù, ông vinh dự được Chủ tịch Hồ Chí Minh trực tiếp tuyển chọn vào đội cảnh vệ. Từ đây, anh chiến sĩ Điện Biên vinh dự được quay quần, chia sẻ, lắng nghe những chân lý cuộc sống bên vị lãnh tụ từ những ngày lễ, hội họp. Đặc biệt, trong ngày Tết cổ truyền, ông không ít lần rung rung nước mắt trước tình cảm, sự quan tâm, chăm lo của vị lãnh tụ vĩ đại.

ANH HÙNG KHÔNG ĐỢI TUỔI

Tuổi xế chiều, những ký ức từ ngày đầu tham gia Ty quân giới liên khu 4 vẫn luôn cháy bỏng trong tâm trí của cựu binh Hoàng Văn Hiển (81 tuổi, ngụ TP. Tân An, tỉnh Long An). Khi được hỏi, ký ức đầy tự hào về cuộc đời anh lính Điện Biên trong ông ngày nào hiện về nguyên vẹn như những thước phim chiếu chậm. Ông vẫn tắt cuộc đời mình bằng hình ảnh anh lính kiêu hùng bồng súng, ôm pháo lao lên đồi A2, C2,... Tuy nhiên, kỷ niệm về những tháng ngày bên Bác Hồ như một tài sản tinh thần lớn nhất luôn được ông chôn chặt, khắc ghi trong suốt hành trình cuộc đời.

Ông cho biết: "14 tuổi tôi tự ý xin vào làm giao liên cho Ty quân giới liên khu 4 của ông Trần Đại Nghĩa. Lớn hơn một chút, tôi tham gia thanh niên xung phong, cuối năm 1953, tôi tham gia quân đội thuộc Đại đoàn 36, tập luyện tại Phú Thọ. Cũng trong thời gian này, tôi cùng đơn vị tham gia đánh Điện Biên Phủ. Đó là chiến dịch lớn nhất, khốc liệt nhất mà tôi từng tham gia. Ngày 6/5/1954, toàn chiến dịch đánh dữ dội vào Điện Biên Phủ, rạng sáng ngày 7/5, chúng tôi giải phóng được đồi A2. Sau đó, chúng tôi được cắt cử ở lại 3-4 ngày để chôn cất tử sĩ, thu chiến lợi phẩm. Chiến dịch thắng lợi, chúng tôi được Bác Hồ thăm hỏi, chia vui. Và cũng thời điểm ấy, tôi đón nhận một vinh dự lớn, vinh dự mà cả cuộc đời chỉ có được một lần. Tôi được tin báo, mình nằm trong danh sách những người được Bác Hồ trực tiếp tuyển chọn vào đội cảnh vệ của Người".

Tham gia Trung đoàn Cảnh vệ, ông Hiển được chuyển đơn vị về Thủ tướng đảm nhận nhiệm vụ bảo đảm an toàn cho Bác. Nhận nhiệm vụ đảm bảo an toàn cho vị lãnh tụ vĩ đại của đất nước, những tưởng, khó khăn, áp lực

Ông Hoàng Văn Hiển trong phiên đứng gác tại Thủ tướng khi còn làm việc trong đội cảnh vệ

Ông Hiển trân trọng cắt giữ những hình ảnh, ký ức về thời gian bên Bác như bảo vật của cuộc đời

sẽ đè nặng lên vai những người lính trẻ. Tuy nhiên, ngay những ngày đầu tiên đứng gác, ông cảm nhận được sự thân tình, nhẹ nhàng đến bất ngờ. Ông cho biết: "Trong lần đầu nhận nhiệm vụ, anh em nào cũng lo lắng, căng thẳng. Thế nhưng, khi Bác xuất hiện, cảm giác căng thẳng, lo lắng ấy nhanh chóng tan biến hết. Thay vào đó là sự ấm cúng như được sống trong một gia đình. Bác thăm hỏi và chia sẻ, quan tâm đến chúng tôi như cách quan tâm của một người cha, người ông với con, cháu của mình. Từ đây, chúng tôi cảm nhận được rằng, chúng tôi như đang được sống trong một gia đình chứ không phải chỉ là những anh lính canh khô cứng, nghiêm trang".

Sau những phiên gác đầu, đơn vị cảnh vệ liên tiếp đón nhận nhiều bất ngờ từ Bác. Ông Hiển cho biết, trong thời gian làm việc tại Thủ tướng, ông cùng đồng đội luôn cảm nhận được mình "đang được đi học cách sống, cách chiến đấu" chứ không phải đang làm nhiệm vụ. Ông nhớ lại: "Với đơn vị cảnh vệ chúng tôi, Bác là người cha vô vàn kính yêu, luôn quan tâm dạy bảo chúng tôi như những đứa con ruột thịt. Bác thường xuyên nhắc nhở, uốn nắn chúng tôi những điều hay, lẽ phải trong cuộc sống thường ngày cũng như khi làm nhiệm vụ. Một trong những kỷ niệm mà tôi tin là cả đơn vị không ai có thể quên đó là những lời dặn của Bác trong lần người thăm đơn vị nhân dịp đơn vị mừng công".

Trong lần thăm ấy, Bác vẫn giản dị, ân cần như thường ngày. "Bác đến đơn vị, sau khi hỏi thăm sức khỏe từng người, Bác căn dặn: "Các chú phải học tập cho tốt, giữ kỷ luật cho nghiêm. Lúc có địch coi như không có địch, lúc không có địch coi như có địch. Bác nói như thế là để các chú phải dũng cảm, bình tĩnh, không lúng túng, vội vàng khi sự việc xảy ra. Đơn vị các chú ở gần Trung ương Đảng, Chính phủ, vì vậy, các chú phải khiêm tốn, phải gương mẫu hơn các đơn vị khác,...".

CẢM PHỤC CHỮ TÂM CỦA BẬC VĨ NHÂN

Theo ông Hiển, những kỷ niệm của ông về Bác bình dị, gần gũi như chính cách sống của Người. Những kỷ niệm không diễn ra trong các trường hợp đặc biệt, bất ngờ, có tính gây cấn nhưng vẫn thấm sâu trong tâm trí của ông, theo ông cho đến ngày nay. Ông cho biết: "Kỷ niệm về Bác đến một cách nhẹ nhàng từ cuộc sống bình dị, thân thương, gần gũi, không khoảng cách chủ-tớ, người trên-kẻ dưới. Có cảm tưởng như với chúng tôi, Bác là người ông, người bác. Với Bác, chúng tôi là cháu, là con vậy. Mỗi khi Bác có thời gian rảnh rỗi, chúng tôi thường quây quần bên Người, nghe Người kể những câu chuyện mà chúng tôi chưa biết, chưa được nghe về thế giới. Cũng như tôi, nhiều anh trong đơn vị sau này đều phải cảm phục trước chữ tâm của bậc vĩ nhân là Bác. Đặc biệt, trong

những dịp lễ, Tết, chúng tôi càng cảm nhận được tình cảm, sự chu toàn của Người đối với cấp dưới".

Ông kể, dù bận trăm công nghìn việc, nhưng Bác luôn dành thời gian trò chuyện cùng đơn vị cảnh vệ. Trong những dịp đặc biệt như lễ, Tết, Bác luôn bớt thời gian cùng đơn vị cảnh vệ của mình tranh luận sôi nổi rồi cười nói vui vẻ trong không khí thân tình. Dịp Tết, khi có chiếu phim, diễn văn nghệ tại Hội trường Chính phủ, Bác cũng cho đội cảnh vệ ngồi quanh cùng xem. Trong khi chờ đợi chương trình, Bác thường khuyến khích mọi người hát cho vui hoặc kể những câu chuyện vui mang ý nghĩa, chân lý sâu sắc. Mặc dù quý thời gian vô cùng eo hẹp, Bác cũng cố gắng quan tâm đến cuộc sống của những người lính ngày đêm gánh vác nhiệm vụ đảm bảo an toàn cho Thủ tướng.

Theo ông Hiển, Bác luôn chú trọng lao động và tập thể dục. Do đó, dù không nhiều thời gian, Bác vẫn thường xuyên chỉ dạy những anh lính trồng khoai lang ụ, trồng rau,... trên những khoảng đất trống trong Thủ tướng để có "chiến lợi phẩm" cho ngày Tết.

"Những dịp này, Bác còn tận tâm ra vườn nhặt lá, xới đất với chúng tôi và chỉ dạy cách đặt dây, trồng cài, cách bón phân để có nhiều củ, nhiều rau,... Cảm động hơn, biết chúng tôi khổ, ngoài thời gian làm việc, Bác còn cố gắng thu xếp thời gian viết báo cá trong lắn ngoài nước để có nhuận bút. Số tiền này, ngoài việc Bác để dành làm những việc cần thiết, chúng tôi cũng có phần. Thường trước Tết Nguyên đán hoặc Quốc khánh, Bác mời đồng chí chỉ huy lên gặp rồi dặn: "Tiền Bác tặng các chú không nhiều, các chú mua con gà giống về tăng gia để đến ngày lễ, ngày Tết, các chú có thêm thịt cá, rau cho bữa liên hoan thêm tươi tắn hơn", ông Hiển nhớ lại.

Ông Hiển chia sẻ thêm: "Không chỉ vậy, những ngày Tết, lễ lớn của dân tộc, Bác chiếu đãi khách trong và ngoài nước, biết đơn vị chúng tôi khổ cực, người luôn nhắc bộ phận giao tế chăm lo chu đáo cho anh em. Quà tặng của Bác đôi khi là đặc sản quý hiếm, đôi khi chỉ là điều thuốc, viên kẹo, trái táo,... nhưng cũng khiến anh em chúng tôi nhiều phen rưng rưng nước mắt".

Sau những dòng ký ức về con người vĩ đại nhưng hết mực gần gũi, ông Hiển lại run run trong niềm xúc cảm nghệ thuật. Ông cho biết: "Những ngày cận Tết, trong tôi lại rạo rực nhớ về Bác, cảm tưởng ký ức đó mới vừa hôm qua. Tình cảm của Bác, chữ tâm của Bác dành cho anh em chúng tôi không biết dùng từ ngữ nào để diễn tả, kể cho hết. Đó là hành trang mà tôi tự hào mang theo bên mình trong suốt cuộc đời này. Chính những tình cảm ấy đã giúp tôi vượt qua bao nhiêu thử thách, chống gai trong cuộc đời để sống một cách vững vàng".

CỰU BINH ĐA TÀI

Ông Lâm Văn Tuấn (đại diện UBND TP. Tân An, tỉnh Long An) cho biết: "Ông Hoàng Văn Hiển được nhiều người biết đến không chỉ là một người lính từng tham gia đánh Điện Biên Phủ. Ông Hiển còn là người có thời gian vinh dự được gần gũi, tiếp xúc với Bác Hồ kính yêu. Khi về hưu, ông còn được người dân gọi vui là cựu binh đa tài vì ngoài việc sử dụng thành thạo các loại vũ khí trong quân đội, ông Hiển còn có thể viết báo, sáng tác thơ. Nhiều bài báo, bài thơ của ông đã được đăng tải, giành giải thưởng trong tỉnh và cấp Nhà nước".

VĂN AN

Trong tâm khảm của mỗi một người dân Quảng Bình, mỗi lần họ đón Đại tướng không đơn thuần chỉ là đón một vị lãnh đạo mà bao giờ cũng trong tư thế đón tiếp một người con đã xa về thăm quê. Bởi những tình cảm mà Đại tướng dành cho quê hương thật chân thành và giản dị...

QUYỀN HÒA TRONG TIẾNG HỒ KHOAN

Trong ký ức của ông Võ Đại Hàm (cháu gọi Đại tướng bằng ông thúc bá và được Đại tướng giao nhiệm vụ trông coi ngôi nhà của Đại tướng ở Quảng Bình) vẫn còn vẹn nguyên những kỷ niệm và tình cảm mà Đại tướng dành cho quê hương trong những lần Đại tướng về thăm nhà. Ông Hàm kể: Mỗi lần về thăm quê, Đại tướng thường cho dừng xe ở xa cổng nhà rồi đi bộ vào thôn để nắm tay ôm hôn bà con xóm làng.

Lúc còn khỏe, ít khi Đại tướng ở nhà khách mà ở ngay căn nhà gỗ của gia đình, rồi mời bạn đồng niên, bà con hàng xóm tới hàn huyên tâm sự. Những người bạn của Đại tướng nay không còn ai, họ đã già và thắc về trời, nhưng trong ký ức dân làng An Xá vẫn còn nguyên hình ảnh mỗi lần Đại tướng về thăm quê là đối đãi với bạn rất ân nghĩa; trong bạn, thương bạn và nhớ rõ gia cảnh từng người. Lúc nào cũng vậy, Đại tướng đều dành thời gian để nói chuyện với dân làng An Xá, trân trọng cùng bà con về cách làm ăn để thoát nghèo, vui cùng niềm vui được mùa với bà con nông dân, lo cùng cái lo của người miền quê chân lấm tay bùn này.

Cũng như bao người con xứ Lệ xa quê, Đại tướng luôn mang trong mình tình yêu với diệu hò khoan quê hương. Biết Đại tướng rất thích nghe hò khoan của quê hương nên mỗi lần Đại tướng về thăm quê, huyện Lệ Thủy đều tổ chức các buổi văn nghệ quần chúng để đón tiếp Đại tướng.

Ông Hoàng Đại Hữu, nguyên Giám đốc Nhà văn hóa huyện Lệ Thủy, người được giao trọng trách tổ chức các buổi văn nghệ, nhớ lại: "Bà con ngồi quây quanh bên Đại tướng ở trên sân nhà. Các làn diệu hò khoan quê hương bắt đầu cất lên. Mọi người cùng lắng nghe những giai điệu ngọt ngào, uyển chuyển, linh hoạt của diệu hò khoan Lệ Thủy do chính các "nghệ sĩ" quê hương biểu diễn. Không khí lúc đó trở nên lắng đọng. Tình cảm của Đại tướng dành cho quê hương, và tình cảm của bà con quê hương dành cho ông như cùng hòa quyện vào trong từng câu hò khoan".

Ông Hữu kể câu chuyện khác: "Năm 2002, Đại tướng Võ Nguyên Giáp về thăm quê hương trước ngày Tết Độc Lập đúng 10 ngày. Năm đó, huyện Lệ Thủy quyết định tổ chức lễ hội đua thuyền truyền thống 2/9 sớm hơn so với mọi năm để đón Đại tướng. Ngày lễ hội diễn ra, từng dòng người đổ về chật kín các ngả đường ở trung tâm huyện. Hai bên con đường chạy dọc sông Kiến Giang đông nghịt người. Hàng ngàn người dân Lệ Thủy bây giờ vẫn còn nhớ như in hình ảnh Đại tướng đứng trên canô chạy dọc sông Kiến Giang, tay vẫy chào mọi người lúc đó. Dòng Kiến

Người dân làng An Xá đón Đại tướng về thăm quê năm 2004

Giang lúc đó dậy sóng bởi tiếng hô vang "Hoan hô Đại tướng! Hoan hô Đại tướng!". Có lẽ xa quê đã lâu, ít có cơ hội gặp lại lễ hội truyền thống của quê hương nên ngày đó Đại tướng vui lắm".

**NGON MIÊNG VỚI
BÚA CƠM DƯA, CÀ**

Ông Võ Đại Hàm kể rằng, trừ lần về thăm quê hương năm 2004, lúc đó sức khỏe của Đại tướng không được như xưa, những lần trước lúc nào Đại tướng cũng dành thời gian ăn nghỉ ngay tại ngôi nhà của mình để có dịp tiếp đón bà con, xóm làng đến thăm. Thường thì thời gian ở nhà, cơm nước cho Đại tướng đều do bà Trần Thị Vân (vợ ông Hàm) nấu lấy.

"Là con cháu trong nhà đó, nhưng lần đầu tiên tui nấu cơm cho Đại tướng ăn, tui run lắm, dù rằng ông cũng là một vị tướng. Như đọc được tâm lý của tui, ông bảo "bình thường cháu nấu rắng thì chờ nấu như rửa thôi". Tui cũng chỉ nấu cho ông những món như: cá

bống kho tộ, canh chua cá lóc, thêm đĩa rau muống luộc, đĩa cà pháo muối... Cũng lạ, thế mà tui thấy ông ăn rất ngon miệng", bà Vân kể.

Theo ông Hàm, ngồi ăn cơm với Đại tướng rất thoải mái. Không khí của bữa ăn lúc nào vui tươi, ngon miệng. Thường thì trước lúc vào bữa ăn, Đại tướng hay kể những câu chuyện téu làm mọi người thường phì cười và quên đi khoảng cách giữa một vị tướng với một người dân, chỉ còn lại sự sum vầy của không khí gia đình.

Ông Hàm kể: "Có một lần cơm nước đã đon lên nhưng Đại tướng đang bận đọc sách, mọi người sợ làm phiền ông nên không ai dám gọi. Cuối cùng thì ông Hàm vào gọi ông ra ăn cơm. Đại tướng đi ra, thấy cơm đã đon, biết mọi người chờ nên ông cố ý nói lớn: "Chà, cơm bữa ni nhiều món ngon hè, mọi người mau vào bàn đi kẻo nguội, mất ngon". Khi đó trong ông như một người cha, người ông gọi con cháu lại để ăn cơm".

Tuy vậy, Đại tướng vẫn rất tuân thủ ý

"Đi khắp mọi miền đất nước, trên mọi tuyến chiến trường nhưng không phải vì thế mà tình cảm của tôi kém sâu đậm. Ra đi trên dòng sông Kiến Giang, làm sao mà quên được cảnh sông, núi hiền từ và hùng vĩ. Quê hương và gia đình đã hun đúc nên nhân cách của tôi, quyết định con đường đi của tôi", Những lời thân thương, sâu đậm tình quê hương đó, vị Đại tướng lối lạc đã nói với người dân Quảng Bình, người dân làng An Xá trong một lần ông về thăm quê hương.

kiên của bác sĩ trong ăn uống, đặc biệt là những năm gần đây khi sức khỏe của ông không cho phép. Thường thì khi dùng bữa xong, Đại tướng cảm thấy còn rất ngon miệng muốn ăn thêm một cái bánh lọc, hay quả trứng vịt lộn, ông thường hỏi bác sĩ: "Tôi ăn thêm cái bánh này nữa được không?" và ông chỉ ăn thêm khi có sự đồng ý của bác sĩ.

CĂN NHÀ "ĐẶC BIỆT" CỦA ĐẠI TƯỚNG

Theo lời ông Hàm, ngày xưa, ông được Đại tướng đưa ra Hà Nội nuôi từ bé vì thương ông là con liệt sĩ. Ông được đi học ở khoa điều khiển từ xa, Trường Đại học Thanh Hoa (Bắc Kinh - Trung Quốc). Học được 3 năm thì xảy ra Cách mạng Văn hóa, ông phải về nước học tiếp ở Đại học Bách khoa Hà Nội. Làm được 2 năm ở Nhà máy cơ khí Trần Hưng Đạo vì hoàn cảnh gia đình, năm 1978, ông phải về quê làm nông dân. Cũng từ đó ông được Đại tướng giao nhiệm vụ tham gia phục dựng và trông coi ngôi nhà này.

Hơn 30 năm qua, khi được giao nhiệm vụ trông coi ngôi nhà cùng bàn thờ hương hỏa của ông bà, ông Hàm vẫn đều đặn thức khuya, dậy sớm nâng niu từng kỷ vật dưới ngôi nhà này. Bộ bàn ghế, chiếc giường, những bức ảnh... tất cả hầu như vẫn

Căn nhà của Đại tướng ở làng An Xá

vẫn nguyên bởi bàn tay chăm sóc tỉ mẩn của ông. Không những thế, với những người khách đến thăm nhà Đại tướng, ông Hàm được coi như "pho sách sống" về ngôi nhà cũng như những kỷ niệm của Đại tướng trong những lần ông về thăm quê.

Ông Hàm kể, năm 1947, trước sự kiện trung một lòng theo lý tưởng giải phóng dân tộc của dòng họ Võ, giặc Pháp đốt cháy trụi ngôi nhà hơn 100 năm tuổi của gia đình Đại tướng để trả thù. Do chiến tranh khốc liệt, mãi đến khi đất nước thống nhất (1975), ngôi nhà của Đại tướng mới được gia đình và chính quyền địa phương phục dựng nguyên trạng trên nền đất cũ. Đó ngôi nhà gỗ 3 gian, 2 chái, lợp ngói theo nếp nhà truyền thống của vùng quê lúa Lệ Thủy. Ở phía dưới mái có thêm một chái tranh làm cửa chống lén che mưa, che nắng. Phía trái ngôi nhà rường là nhà bếp, tường xây lợp tranh có sân rộng lát gạch. Gian chính giữa là bàn thờ tổ tiên.

Phía trên cùng có ảnh hai cụ thân sinh của Đại tướng là Võ Quang Nghiêm và Trần Thị Kiên. Phía dưới có ảnh bà Nguyễn Thị Quang Thái phu nhân đầu tiên của Đại tướng, người chiến sĩ cách mạng đã hi sinh khi còn rất trẻ. Phía ngoài bàn thờ là bàn tiếp khách và gian bên cạnh là phòng ngủ đặt một chiếc giường ngủ được trải chiếu cói. Trong nhà còn treo nhiều ảnh của Đại tướng chụp chung với Bác Hồ và những đồng chí của mình. Nhiều vật dụng gia đình đặc trưng của vùng chiêm trũng Lệ Thủy như cà, bừa, cuốc, xèng, chum, lu, được sắp đặt ngăn nắp.

Ông Hàm kể, khi căn nhà được phục dựng xong, Đại tướng về thăm quê, vô cùng xúc động khi thấy ngôi nhà của mình được phục dựng đến từng chi tiết. Đại tướng cẩn dặn con cháu: "Phải làm sao để nhà và vườn luôn có bàn tay chăm sóc để khi bà con đến thăm, người ta không cảm thấy lạnh"...

Ngày xuân nhớ chuyện về 1.000 ngày lao tù của người cựu binh hải quân trong trận chiến Gạc Ma

THẾ AN

Chiến tranh không chỉ là những khoảnh khắc anh hùng của những trận chiến vang vang, nó còn là thời khắc bám trụ, và quyết tử trên con tàu của Hải quân Việt Nam, để bảo vệ biển đảo thân yêu của Tổ quốc.

"MÁU NƠI ĐẢO XA"

Trong thời khắc giao mùa của năm mới, giữa sự hân hoan rộn ràng của cuộc sống đổi thay, chúng tôi tìm về ngôi nhà nhỏ của người cựu binh Hải quân Việt Nam. Đó người lính Trần Thiên Phụng (ngụ phường 2, TP. Đông Hà, tỉnh Quảng Trị). Trong căn nhà nhỏ phía cuối con hẻm, ông Phụng vẫn còn nhớ như in về trận đánh quyết tử cùng đồng đội giữa biển khơi, dù cho bây giờ ông đã già, sức khỏe đã không còn được như xưa.

Trong dòng ký ức tươi rói ấy, ông Phụng đưa chúng tôi về lại với biển miền Trung những năm 1980. Từ nhỏ, ông Phụng sớm ý thức được lòng yêu nước như cha ông đi trước. Thời điểm ấy, giữa ta và Trung Quốc đang xảy ra chiến tranh quyết liệt ở biển Trường Sa. Đến tháng 3/1987, ông lên đường nhập ngũ vào Trung đoàn 83 (Bộ Tư lệnh Hải quân) đóng quân ở quận Sơn Trà (TP. Đà Nẵng). Sau gần 1 năm huấn luyện, đến tháng 1/1988, ông cùng đơn vị được lệnh điều chuyển vào cảng Cam Ranh (tỉnh Khánh Hòa) và đến đêm 11/3/1988 bí mật lên tàu thăng tiến Trường Sa.

Ông Phụng cho biết thêm, vào thời điểm đơn vị ông được điều động còn có 2 tàu vận tải của Hải quân Việt Nam là HQ-605 và HQ-505 cùng với tàu HQ-604 của đơn vị ông Phụng. Tất cả thăng tiến ra Trường Sa bảo vệ bãi đá Gạc Ma, Cô Lin và Len Dao. Đó là đợt hành quân chỉ vừa sau cái Tết nên cả đơn vị ông nhớ rất rõ, ai ai cũng trong tâm trạng háo hức, xao xuyến khi vừa chia tay không khí đầm ấm của gia đình để nhanh chóng lên đường ra mặt trận.

Ông tâm sự: "Biết là ác liệt, gian nan nhưng anh em đồng đội quyết tâm lắm". Theo ông Phụng, lúc bấy giờ tướng quan ta và Trung Quốc là không đồng đều khi ta chỉ có súng AK, tàu vận tải trong khi phía Trung Quốc là tàu chiến súng với pháo. Cuộc chiến nổ ra, 3 tàu của chúng ta đồng loạt xông lên. Một phỏng tuyển được lập ra để cản hướng tấn công của tàu chiến Trung Quốc. Ông Phụng cùng một số anh em được giao nhiệm vụ ở lại để bảo vệ tàu HQ-604 (tàu phỏng tuyển).

Trầm ngâm một hồi lâu, như để nhớ lại thời khắc sinh tử đó, ông Phụng chia sẻ: "Tôi nambi bắn ở mũi tàu và bị trúng đạn ở cánh tay, máu ra lênh láng trong khi loạt pháo đầu tiên giặc hướng về phía cabin. Sau 2 loạt pháo nữa thì HQ-604 chìm dần. Dù vậy, tôi nghe thấy lác

Bức ảnh ông Phụng cùng 8 người lính lúc được trao trả về Việt Nam (ông Phụng ở giữa đứng cạnh vợ)

đáy tiếng súng bắn trả của đồng đội về phía tàu Trung Quốc nên biết anh em vẫn còn bám trụ". Những loạt súng nổ ngày một yếu đi, nhưng tinh thần chiến đấu thì không vì thế mà giảm sút. Từ cabin tàu những người lính trẻ nắm chặt tay nhau gìn giữ đảo xa.

Ông Phụng xúc động: "Khi ấy có anh Trương Văn Hiền cùng là đồng đội, anh đứng trên cao nên quan sát rõ. Cũng chính vì không được trang bị hỏa lực mạnh nên chúng ta thất thế ngay sau loạt đạn đầu tiên từ pháo Trung Quốc. Tàu bắt đầu chìm dần, một số anh em bị thương nhảy vội xuống nước. Nghe anh Hiền kể lại có mấy anh em lênh đênh trên biển mấy ngày, còn tàu HQ-604 chìm, 64 chiến sĩ của ta người thì hy sinh, người mất tích". Giọt nước mắt rưng rưng trên khóe mắt của người lính già ngày một chảy dài khi ông nhớ về đồng đội.

Trên vùng biển đảo chủ quyền Việt Nam ấy, ông cùng đồng đội đã chiến đấu anh dũng đến giây phút cuối cùng. Trước họng súng của lính Trung Quốc kêu giờ tay đầu hàng, người lính trẻ quả cảm chỉ lắc đầu rồi ngất đi vì mệt. Cùng ngày hôm ấy ông Phụng bị quân Trung Quốc bắt cùng nhiều đồng đội khác.

1.000 NGÀY LAO TÙ VÀ NỖI KHẮC KHOẢI NHỚ QUÊ NHÀ

Sau khi bị bắt ông Phụng cùng bị giam tại tỉnh Quảng Đông với 8 người lính khác là: Lê Văn Thoa (Bình Định), Nguyễn Văn Thống, Lê Văn Đông, Mai Văn Hải (cùng quê Quảng Bình), Dương Văn Dũng (Đà Nẵng) Phạm Văn Nhân (Nam Định), Trương Văn Hiền (Đắk Lăk) và Nguyễn Tiến Hùng (Thanh Hóa). Cúng chính từ những năm tháng lao tù khắc liệt ấy, khí phách của những người lính Hải quân Việt Nam càng lên cao.

Quân Trung Quốc tra tấn các ông liên miên, nhưng chưa bao giờ chúng thấy sự yếu đuối hay một phút đầu hàng, khai báo từ phía ta. Ông Phụng cho

biết: "Lúc mới bị bắt là quãng thời gian phía Trung Quốc liên tục tra khảo bắt khai vị trí các căn cứ quân sự, vũ khí, lương thực của ta. Dù bị đánh đập mấy chúng tôi cũng chỉ nói không biết, hay nói lính mới nên không hiểu. Lính Trung Quốc ngao ngán nói: "Giơ tay kêu đầu hàng thì cũng lắc đầu nói lính Việt Nam không được dạy đầu hàng, giờ bắt khai thì nói lính mới".

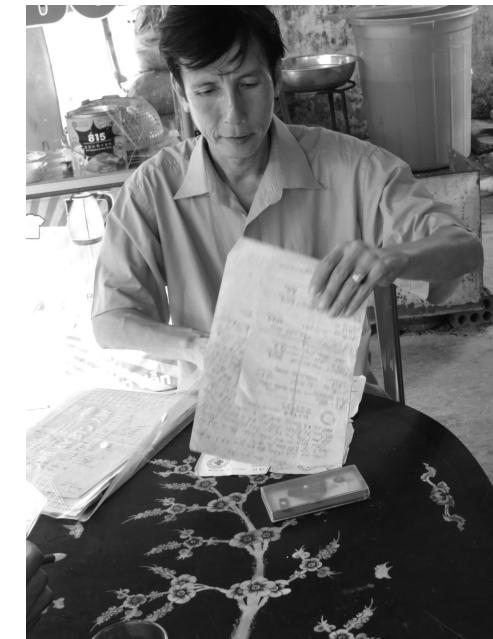
Cứ thế những đòn roi, sự tàn bạo chốn tù lao cung trôi qua dần theo năm tháng. Thế rồi, khoảng 3 năm sau, khi có Hội Chữ thập đỏ quốc tế đến thăm thường xuyên, các ông mới có cơ hội thông tin với bên ngoài, những lá thư vượt biên giới tìm về với gia đình. Nói đến đây, ông Phụng cho chúng tôi xem những lá thư mà bấy nhiêu lâu ông và người vợ trẻ trao gửi qua lại với nhau. Giờ đây, sau hơn 23 năm tất cả đã hoen màu thời gian, nhưng trong tâm khảm người lính già này, chúng chưa đựng cả một thuở cơ hàn.

Những lá thư chí chít chữ cái, được đóng đầy những con dấu kiểm duyệt, được ông gói cẩn thận trong những tờ giấy bạc, càng khiến chúng tôi hiểu rõ thêm về những suy tư của thân phận người lính từng bị giam lỏng một thời. Đó không chỉ là nỗi nhớ quê hương bộn bề, da diết, nó còn là nỗi nhớ đồng đội, nhớ biển đảo quê hương. Hay trong sâu thẳm là nỗi thương nhớ vợ con đau đớn. Ở quê nhà, sau trận hải chiến không lâu, gia đình ông Phụng nhận được giấy báo tử và đồ cá nhân của đời lính. Cha mẹ già, người vợ trẻ và đứa con thơ của ông Phụng đã bắt đầu tin rằng ông đã hy sinh.

Bà Lê Thị Thiên (vợ ông Phụng) nhớ lại: "Ông ấy đi lính rồi chiến đấu. Sau đó chẳng còn nghe tin gì nữa. Ở nhà chúng tôi đau khổ nhưng cũng quyết tâm lắm. Nhớ lời ông ấy dặn tôi ở nhà đồng viên ba mẹ già, nuôi đứa con nhỏ. Thế rồi một buổi tối như chết đi sống lại khi nhận được thư ông ấy. Tôi òa khóc vì bao tủ hồn đã được giải tỏa, ông ấy

TÂM GƯƠNG GIÁO DỤC LÒNG YÊU BIỂN ĐẢO QUÊ HƯƠNG

Trao đổi với chúng tôi, ông Trần Văn Thi, Chủ tịch Hội Cựu chiến binh phường 2 (TP. Đông Hà) cho biết: "Ông Trần Thiên Phụng cư trú tại phường 2 là một cựu chiến binh hải quân đã tham gia vào việc bảo vệ biển đảo quê hương. Địa phương cũng hay mời ông ấy lên kể chuyện xưa, cũng là để giáo dục cho thế hệ trẻ về lòng yêu nước, yêu biển, yêu đảo quê hương".

Cựu chiến binh Trần Thiên Phụng

còn sống là tốt rồi. Nhớ bữa đó, cả nhà tôi ôm nhau khóc mà quên ăn quên uống".

Thế rồi, sau hơn 1.000 ngày giam lỏng ở phương xa, nhờ các tổ chức từ thiện và Chính phủ Việt Nam, ông Phụng cùng đồng đội được trở về lại quê hương. Chính thức ngày 2/9/1991, Trần Thiên Phụng cùng 8 đồng đội mới được bước chân về đất Việt, qua cửa khẩu quốc tế Hữu Nghị. Niềm vui vỡ òa trong tâm trí những người lính. Gạt dòng nước mắt, ông Phụng chia sẻ về thời khắc ấy: "Không bao giờ quên, nó sống mãi trong mỗi chúng tôi. Yêu lắm, thương lắm. Việt Nam nó thân thương, nó da diết lắm".

Cũng như ông Phụng, ông Hiền, ông Thống và các người lính khác, khi trở về họ mới biết tên mình nằm trong danh sách 74 chiến sĩ hy sinh và mất tích trong trận chiến Gạc Ma. Có nhiều gia đình đã lập bàn thờ, khói nhang thờ phụng. Nhưng, trong mòn mỏi những người vợ trẻ, mẹ già vẫn không thôi đợi chờ. Nay, mỗi dịp Tết đến xuân về, trong số 9 người lính từng bị giam lỏng tại Trung Quốc ấy, chỉ còn 8 người (ông Nguyễn Tiến Hùng đã mất) vẫn còn liên lạc và gặp gỡ nhau. Những bước chân của mùa hanh phúc đang tới gần, tình yêu Tổ quốc thiêng liêng trong những người lính như ông, cũng vẫn còn mãi.

Câu chuyện cảm động về chiếc nhẫn vàng

LÊ DƯƠNG

Trước khi con gái vào chiến trường, bà Biên đích thân khâu cho con một chiếc túi nhỏ, bên trong bà để một chiếc nhẫn vàng 5 phân cho con phòng thân. Bà không ngờ rằng, chính chiếc nhẫn kỳ diệu ấy đã giúp bà tìm được hài cốt của con gái mình sau bao năm tìm kiếm.

NỮ ĐỨNG SĨ ĐẤT THÉP BÌNH ĐÔNG

Căn nhà của Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân, liệt sĩ Huỳnh Thị Trà (còn gọi là Huỳnh Thị Thanh Trà, ở xã Bình Đông, huyện Bình Sơn, tỉnh Quảng Ngãi), hiện do ông Huỳnh Tân Trinh (57 tuổi), người gọi nữ Anh hùng bằng cô ruột trông coi và lo hương khói.

Khi biết chúng tôi hỏi thăm về chiếc nhẫn vàng kỷ vật của cô ruột mình, ông Trinh kể: "Chiếc nhẫn vàng là kỷ vật của cô Trà, được tìm thấy bên hài cốt của cô. Bà nội tôi đã giữ bên mình suốt 10 năm. Cách đây 5 năm, khi bà qua đời, theo nguyện vọng của bà, gia đình tôi đã chôn theo cùng bà".

Sau khi dẫn chúng tôi đến thăm Nhà lưu niệm anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân Huỳnh Thị Trà, ông Trinh tự hào kể cho chúng tôi nghe về cuộc đời người cô ruột của mình. Cô Huỳnh Thị Thanh Trà sinh năm 1947, từ khi còn là cô bé 12 tuổi, Trà đã lâm la đến các đồn đóng quân của địch lấy thịt hộp, đạn dược, vũ khí về cho các chú. Khi thì bám theo các cánh quân địch chiếm đóng để báo với quân mình. Hình ảnh cô bé Trà mới 12 tuổi mà lanh lẹ và mưu trí, có mặt khắp nơi đến giờ vẫn còn trong trí nhớ của người dân xã Bình Đông.

Năm 1965, Mỹ đổ quân vào Bình Đông, cũng là lúc Trà được kết nạp vào đội du kích mật xã Bình Đông - trung đội thép của huyện Bình Sơn. Trà như cá về với nước, hăng hái lập công và phát huy "tay nghề" bắn tỉa. Tháng 12/1965, huyện Bình Sơn tổ chức đợt tập huấn tại xã Bình Thuận. Bị lô, địch bao vây ráo riết. Mọi người nhanh chóng rút hết chỉ có Trà, Ngô Thị Tuyết và em Tịnh mới lên 8 tuổi xung phong ở lại phía sau cảnh giới. "Thời đó cô Ngô Thị Tuyết được gọi là "Đứng sĩ diệt Mỹ", còn cô Trà của tôi được phong là "Nữ đứng sĩ đất thép Bình Đông". Nghe bà nội tôi kể lại, thời đó có hẳn một bài hát về du kích Bình Đông trong đó có nhắc đến cô Trà", ông Trinh tự hào nói.

Bà Nguyễn Thị Xuân Mai (65 tuổi, ngụ phường Nguyễn Nghiêm, TP. Quảng Ngãi) nguyên là biệt động thị xã Quảng Ngãi xúc động kể về đồng đội của mình: "Chính nhờ sự thông minh và quyết liệt từ du kích xã, chị Trà được điều lên làm Thị đội phó, Thị ủy viên, phụ trách biệt động Quảng Ngãi. Chị Trà đã tham gia và chỉ huy hơn 200 trận đánh trên địa bàn vành đai và trung tâm thị xã. Bản thân chị cũng diệt được hơn 200 tên địch".

"Chị Thanh Trà là người nhỏ nhắn, da trắng, tóc để dài, đánh giặc gan góc

của nữ anh hùng liệt sĩ

Ông Trinh thắp nến hương lên bàn thờ cô ruột của mình

Nhà lưu niệm Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân, liệt sĩ Huỳnh Thị Trà

không ai bằng. Còn nhớ có lần trên đường đi công tác, chị Trà và một tiểu đội bắt ngờ gặp một đại đội biệt kích Mỹ. Chị ấy bình tĩnh phân công người bảo vệ thương binh, tử sĩ và khí tài, tài liệu, còn mình vòng ra phía sau đánh vào đội hình địch, giằng co suốt 2 giờ buộc chúng phải rút chạy", bà Mai nhớ lại.

Tìm trong chiếc rương cuốn sổ nhỏ bằng bàn tay, đã cũ, ghi những trận đánh trên địa bàn Quảng Ngãi suốt những năm chiến tranh. Bà Mai chậm rãi lật từng trang giấy đến ngày 16/1/1970 nhằm ngày mồng 9 tháng Chạp thì dừng lại, bà kể, đây là ngày hy sinh của chị Trà. Trước đó, theo sự phân công của Thị ủy, chị Trà về phụ trách khu lõm xã Nghĩa Đông, đây là vùng "cài răng lược" của ta. Sáng hôm ấy, vào khoảng 9h, bất ngờ có 2 đại đội cảnh sát dã chiến và bảo an bao vây nhà bà Bùi Thị Sỹ, nơi chị Trà và 4 đồng chí của mình trong đội công tác đang trú ẩn.

Xác định nếu không đánh phủ đầu, địch sẽ làm sập hầm, chị Trà lén phuong án nhanh, sau đó xông ra trước tiên, dùng súng ngắn và lựu đạn tấn công địch, ghìm chân chúng bảo vệ

các đồng chí mình chạy thoát. Trận đánh diễn ra quyết liệt, giằng co mấy giờ liền, tổ công tác đã tiêu diệt được 22 tên địch. Trong trận đánh đó, chị Trà và một đồng chí đã hy sinh. "Chị ấy ngã xuống lúc đó mới 23 tuổi. Với tôi chị ấy không chỉ là người chỉ huy mà còn là người chị tốt bụng. Luôn hết lòng với đồng đội", bà Mai giọng nghẹn ngào nói.

SỐ PHẬN KỲ DIỆU CỦA CHIẾC NHẪN

Nhiều năm ròng, bà Hồ Thị Biên (đã mất năm 2010, mẹ Anh hùng Huỳnh Thị Trà) tìm kiếm cát bốc hài cốt chị Trà. Ông Nguyễn Hữu Đức (60 tuổi, ngụ xã Bình Thạnh, huyện Bình Sơn), em rể bà Trà kể: "Hồi ấy cơ sở báo về, sau khi chị Trà hy sinh, bọn địch lôi xác phơi nắng trên đường cái. Bà Hồng ở thôn 4, xã Nghĩa Đông đã bí mật chôn cất chị ấy ở gò đất phía sau nhà của bà. Sau này, tất cả mồ mả ở khu vực đó đều được quy tập về nghĩa trang xã Nghĩa Đông. Chị Trà cũng có tên trong đó. Năm 1986, thị xã Quảng Ngãi (nay là TP. Quảng Ngãi), ra quyết định di dời phần mộ của chị về Nghĩa trang Núi Bút theo tiêu chuẩn Thị ủy viên của chị ấy, có mời bà Biên về chứng kiến.

GIA ĐÌNH CÓ

TRUYỀN THỐNG CÁCH MẠNG

Ông Võ Đức Tài, Chủ tịch Hội Cựu chiến binh xã Bình Đông (huyện Bình Sơn) cho biết: "Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân, liệt sĩ Huỳnh Thị Trà chính là niềm tự hào của quê hương Bình Đông chúng tôi. Gia đình nữ liệt sĩ là một gia đình có truyền thống cách mạng tiêu biểu của địa phương. Người anh trai duy nhất của liệt sĩ Trà cũng hy sinh trong chiến tranh".

"Khi mọi người chuẩn bị cát bốc phần mộ chị Trà ở nghĩa trang xã Nghĩa Đông, thì mẹ tôi nhất định không chịu cho bốc. Bà nói rằng, chắc chắn hài cốt của chị vợ tôi vẫn còn nằm ở nơi chị đã hy sinh. Bà thuyết phục mọi người là bà có dấu hiệu để nhận biết đó có phải là chị Trà hay không?", ông Đức kể.

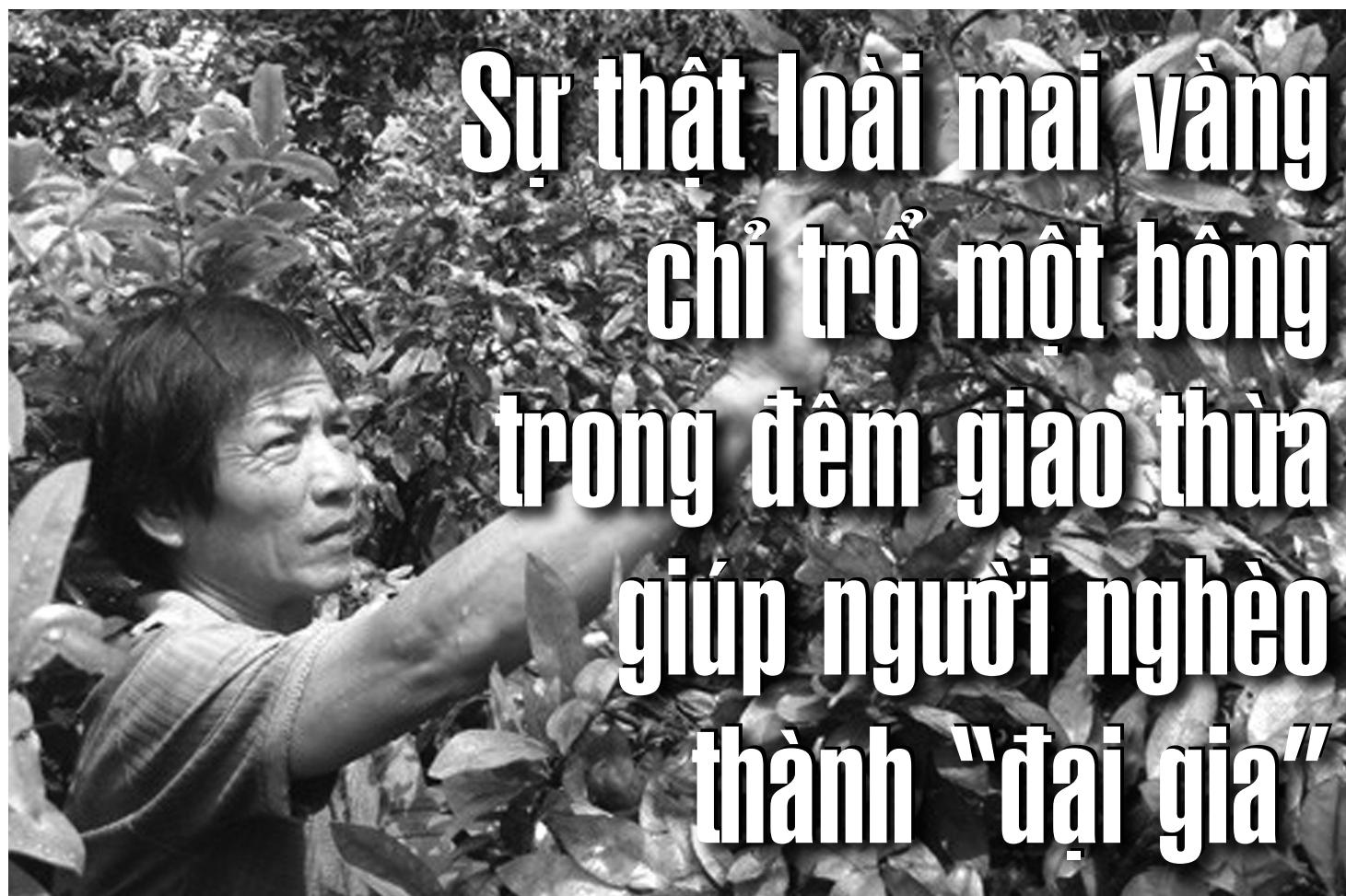
Bà Hồng, người trực tiếp chôn cất chị Trà thì đã mất, vùng đất này sau nhiều năm đã thay đổi, nhưng với linh cảm của một người mẹ, bà Biên vẫn dẫn cả đoàn quy tập về đúng nơi chôn cất xưa kia. Chỉ chừng chục nhát cuốc, thì phát hiện có một bộ hài cốt liệt sĩ. Sau khi đã làm sạch đất, lộ ra một cái túi nhỏ bằng vải ni-lông to chừng 4 ngón tay bên phần xương chậu của hài cốt. Nhìn thấy vật đó, bà Biên la lên: "Con gái tôi đây rồi... Đúng là con gái tôi, các anhơi!".

Ông Đức xúc động kể: "Me tôi nói với mọi người: "Đây là chiếc túi tôi đã tự khâu cho con gái trong đêm khuya. Nếu bên trong đó mà có chiếc nhẫn vàng mà tôi cho nó phòng thân trước khi thoát ly, thì chắc chắn đó là hài cốt của Trà". Quả thật như thế, trong chiếc túi, cùng với gương, lược, kẹp tóc là chiếc nhẫn vàng 5 phân (nửa chỉ). Khi biết chính xác đó là hài cốt của chị Trà, mẹ tôi gào như ngất đi".

Sau đó, Ban quy tập hài cốt liệt sĩ đã giao chiếc nhẫn cho bà Biên, còn các kỷ vật khác đem về bảo tàng. Bà Biên giữ chiếc nhẫn bên mình suốt cả chục năm. Trong buổi mừng thượng thọ bà, giữa con cháu đông đảo, bà trao tận tay chiếc nhẫn vàng cho cháu nội Huỳnh Tân Trinh và nói: "Đây là chiếc nhẫn vàng của cô Trà con. Nó đã theo cô của con trên từng trận đánh cho đến ngày cô hy sinh. Khi nội mất, con hãy chôn nó theo nội để nội được ở bên cô con và con hãy thay nội thờ phụng cô con cho chu toàn". Năm sau thì bà đi...

Ngày 20/12/1994, liệt sĩ Huỳnh Thị Trà được Chủ tịch nước Lê Đức Anh phong tặng danh hiệu Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân. Năm 2011, Nhà lưu niệm Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân, liệt sĩ Huỳnh Thị Trà được xây dựng trong khuôn viên nghĩa trang xã Bình Đông.

Hơn 40 năm kể từ ngày Huỳnh Thị Trà ngã xuống, nhưng hình ảnh cô gái nhỏ nhắn với mái tóc dài và nụ cười luôn tươi tắn, vẫn không bao giờ phai trong ký ức của đồng đội và người thân. Và chiếc nhẫn vàng đã làm cho câu chuyện về người nữ anh hùng thêm kỳ diệu và gần gũi như thế này.

Các hộ trồng mai vàng đang chăm sóc cây chuẩn bị cung ứng cho dịp Tết Nguyên đán

THANH TÂM

Nhiều người dân sành cây cảnh cho biết, loài mai lùn chỉ trổ 1 bông này vô cùng quý hiếm, cây chỉ cao khoảng 8 - 10cm, ra một bông màu vàng có 12 cánh. Vài năm hoặc cả chục năm mới thấy một cây mai này xuất hiện.

NHỮNG LỜI ĐỒN KHÔNG LỜI KẾT

Những ngày cận Tết Nguyên đán, các hộ trồng mai ở làng Thủ Đức (quận Thủ Đức, TP. HCM) đang tất bật chuẩn bị đưa hàng ngàn chậu mai vàng ra thị trường. Chúng tôi về làng mai Thủ Đức trong buổi sáng sớm để tìm hiểu về loài mai vàng lùn chỉ trổ một bông kỳ lạ với những lời đồn thổi ai sở hữu được cây mai này sẽ trở thành "đại gia" trong nháy mắt được truyền tụng lâu nay.

Ông Trần Văn Xem (56 tuổi, ngụ quận Thủ Đức), một nghệ nhân có hơn 30 năm trồng mai tại làng mai Thủ Đức nay đã giải nghệ, cho hay: "Không ai rõ nghề trồng mai vàng ở Thủ Đức có từ bao giờ, chỉ biết tiếng mai ở đây đẹp nhất các tỉnh miền Nam. Qua lời kể của ông nội, tôi được biết, giống cây này đã được trồng cách đây cả trăm năm. Tôi là thế hệ thứ 3 trong gia đình trồng mai vàng".

Chúng tôi liền dò hỏi ông Xem về loài mai vàng lùn chỉ trổ một bông 12 cánh vào dịp Tết Nguyên đán sẽ đem lại vận may. Ông Xem suy nghĩ hồi lâu mới chịu lên tiếng: "Cha tôi kể lại rằng, cách đây khoảng 50 - 60 năm, loài mai vàng kỳ lạ trên được nhiều người dân tại các tỉnh miền Nam đồ xô săn lùng. Người ta đồn thổi, người nào sở hữu được cây mai vàng này và giúp hoa nở đúng vào đêm giao thừa sẽ trở thành "đại gia" trong nháy mắt".

Giải thích về điều này, ông Xem bảo, một số người cùng thời với cha ông sở hữu được cây mai này bỗng dưng trở nên giàu có. Từ khi có cây mai này trong nhà, người thì giàu lên do trúng

số, người thì nhất được tiền, vàng... Vì thế, những lời đồn thổi về loài mai này đến vận may "đại gia" cứ thế lan truyền tạo nên làn sóng ngầm khiến người dân đổ xô đi săn lùng.

Theo tìm hiểu của PV, trong nhiều tài liệu nghiên cứu về làng mai vàng Thủ Đức không có ghi chép nào, dù là nhỏ nhất về loài mai vàng quý hiếm trên. Nhưng trong một số tài liệu ghi chép cá nhân vô cùng ít ỏi của các nghệ nhân ở làng mai có vài dòng thông tin về loài mai vàng lùn chỉ trổ một bông.

Ông Nguyễn Văn Chín (67 tuổi), là hậu duệ đời thứ 3 của dòng họ Nguyễn trồng mai vàng tại quận Thủ Đức, cho hay: "Gia đình tôi có một quyển sổ ghi chép về các loài mai vàng quý hiếm được nhiều người săn lùng. Quyển sổ này được truyền sang đời ba tôi, sau đó là đến tôi. Trong quyển sổ này có ghi chép rằng, loại mai vàng này vô cùng quý hiếm. Cây chỉ cao khoảng 8 - 10cm, ra một bông màu vàng có 12 cánh. Cả chục năm mới thấy một cây mai này xuất hiện".

Theo ông Chín, người nào may mắn sở hữu được cây mai này vào dịp Tết Nguyên đán thì bỗng dưng tài lộc sẽ liên tục kéo đến và sẽ trở nên giàu có. Dẫn chứng từ trong tài liệu ghi chép của ông nội để lại, cách đây khoảng 40 năm, có một gia đình ở quận Thủ Đức may mắn sở hữu một cây mai vàng lùn chỉ trổ một bông. Người này từ gia cảnh nghèo khó, chỉ sau 1 năm trở nên giàu có khiến người dân quanh vùng vỗ

cùng ngạc nhiên.

Nhiều người đến tìm hiểu thì được gia chủ tiết lộ rằng, từ khi có cây mai kỳ lạ trong nhà, các vận may liên tục kéo đến. Cứ thế, chỉ sau thời gian ngắn, gia đình này ăn nên làm ra và trở thành "đại gia". Ông Chín cho biết thêm, đến đời ba ông cũng có ghi chép vài trường hợp sở hữu cây mai này và cũng trở nên giàu có.

KHÔNG CÓ GIỐNG MAI LÙN TRỔ MỘT BÔNG

Nhận được chỉ dẫn của ông Chín, chúng tôi tìm về dòng họ Phạm ở quận Thủ Đức có nhiều thế hệ theo nghề trồng mai vàng để tìm hiểu thêm thông tin. Anh Phạm Huy (40 tuổi, ngụ quận Thủ Đức) cho hay: "Gia đình tôi bỏ nghề trồng mai vàng được 7 năm nay do thua lỗ. Trong thời gian gia đình trồng mai, tôi có nghe ba tôi kể, nếu tìm được cây mai vàng lùn sẽ trở nên giàu có. Khi ba tôi mất đi, câu chuyện trên cũng trở thành dĩ vãng. Gần đây, tôi nghe vài người bạn dò hỏi muốn mua một cây mai vàng lùn chỉ trổ một bông duy nhất. Lúc đó, tôi mới nhớ lại câu chuyện của ba tôi kể trước đây nên bắt đầu tìm hiểu về loài mai này. Tuy nhiên, đến bây giờ, thông tin về loài mai này mà tôi thu thập được khá ít ỏi. Những người biết rõ về nó chỉ đếm trên đầu ngón tay".

Theo ghi nhận của chúng tôi, số người dân ở Thủ Đức biết thông tin về loài mai vàng lùn chỉ trổ một bông khá

Thông tin người nào sở hữu được một cây mai vàng lùn chỉ trổ một bông sẽ có vận may trở thành "đại gia" chỉ là những lời đồn thổi

ít ỏi. Hiện chỉ có một số người cao tuổi là còn biết về thông tin này. Thời gian gần đây và đặc biệt là dịp cận Tết Nguyên đán năm nay, thông tin trên trở thành chủ đề bàn tán của không ít người dân.

Anh Bùi Văn Tuấn (39 tuổi, ngụ quận 9, TP. HCM) cho hay: "Mấy ngày nay, tôi được vài người bạn rủ đi tìm loài mai vàng lùn. Hiện tôi dò hỏi khắp nơi nhưng vẫn chưa biết ai bán. Tôi đã lặn lội hơn 100 nhà vườn tại TP. HCM nhưng họ bảo chưa bao giờ nghe tới giống mai này".

Chúng tôi đem câu chuyện về loài mai vàng lùn chỉ trổ một bông duy nhất vào dịp Tết Nguyên đán sẽ mang đến vận may trở thành "đại gia" cho người nào sở hữu trao đổi với Tiến sĩ di truyền học Nguyễn Thoai, Trường ĐH Đà Lạt. Tiến sĩ Thoai khẳng định: "Căn cứ vào đặc điểm của loài mai vàng này là cây chỉ cao khoảng 8 - 10cm, ra một bông màu vàng có 12 cánh và vài năm hoặc cả chục năm mới thấy một cây mai này xuất hiện, tôi cho rằng, đó không phải là thông tin thật. Tuy nhiên, cũng có thể chúng bị đột biến gen trong quá trình sinh trưởng của cây mai vàng nên mới có dáng như vậy".

Nghệ nhân Năm Hùng (61 tuổi, ngụ quận Thủ Đức, người có thâm niên hơn 40 năm trồng mai vàng) chia sẻ: "Cách đây khoảng 10 năm, việc tạo thế, dáng cây mai vàng đã đạt đến một tầm cao mới. Bất kỳ thế, dáng cây như thế nào, dù khó đến mấy, các nghệ nhân trồng mai đều có thể làm được. Vì thế, việc "sản xuất" cây mai vàng lùn chỉ cao 8 - 10cm, trổ một bông là khá đơn giản".

Trả lời về câu hỏi liệu có giống mai vàng lùn chỉ trổ một bông, nghệ nhân Năm Hùng khẳng định, tại làng mai Thủ Đức hiện có rất nhiều giống mai vàng như: Mai vàng Giảo 5 cánh, mai vàng Giảo 12 cánh, mai trắng, mai cánh hồng, mai ghép, mai lai... Từ trước đến nay, làng mai này chưa ghi nhận giống mai vàng lùn chỉ trổ một bông nào cả. "Những thông tin đồn thổi về loài mai này xuất hiện những ngày qua là vô căn cứ, có tính chất lừa đảo. Do vậy, người dân mua mai vàng phải hết sức cảnh giác, chú ý để không gặp phải các đối tượng lừa đảo", nghệ nhân Năm Hùng khuyến cáo.

CÂU CHUYỆN TRUYỀN TỤNG CỦA DÂN GIAN

Bà Nguyễn Thị Mỹ Phụng, chuyên gia nghiên cứu văn hóa dân gian tại TP. HCM cho biết: "Việc gần 100 năm nay, người dân làng mai Thủ Đức vẫn còn truyền tai nhau, người nào sở hữu được một cây mai vàng lùn chỉ trổ một bông sẽ có vận may trở thành "đại gia" chỉ là một trong những câu chuyện dân gian. Câu chuyện này được người dân sáng tạo nên để mong ước về một cuộc sống hạnh phúc, đầy đủ hơn. Kết luận trên có thể dẫn chứng qua việc chưa có một tài liệu nghiên cứu nào ghi chép về loài mai này. Những thông tin về loài mai này chỉ xuất hiện trong một số bản ghi chép tay của người dân. Những câu chuyện trên là của dân gian truyền tụng thì sẽ không có dẫn chứng nào để chứng minh nó là sự thật. Do vậy, trước những thông tin như thế này, người dân chỉ nghe tham khảo là chính, chứ không nên làm theo".

ĐẦU XUÂN NGÃM ĐƯỢC MẮT TỪ LUẬT TỤC ĐÁM CƯỚI LỚN, ĐÁM CƯỚI NHỎ CỦA NGƯỜI K'HO LẠCH

NGUYỄN NGỌC

Với người K'Ho Lạch ở Lâm Đồng, mùa xuân về cũng là lúc mùa cưới chạm ngõ từng buôn làng. Thế nhưng, để được sống cùng người mình thương, những cô gái người K'Ho Lạch phải trải qua tập tục bắt chồng, chấp nhận sự thách cưới nặng nề từ phía nhà trai. Và, hạnh phúc chỉ được trọn vẹn khi đòi uyên ương hoàn tất đám cưới nhỏ, đám cưới lớn. Thế nhưng, 2 lần cưới ấy nhiều lúc lại trở thành rào cản niềm vui, trở thành món nợ mà mỗi cặp vợ chồng phải trả trước khi từ giã cõi đời.

CHA ME, ÔNG BÀ CƯỚI CÙNG CON CÁI

Theo chế độ mẫu hệ, người phụ nữ K'Ho nơi đại ngàn Tây Nguyên chủ động trong việc hôn nhân. Không như nhiều dân tộc khác, những cô gái luôn e thẹn, chờ đợi phái mạnh ngoảnh lời cầu hôn, các cô gái K'Ho chủ động bắt chồng. Sự thật đặc biệt trên từ ngàn xưa đã trở thành luật tục, nét văn hóa cổ truyền của dân tộc này. Kéo theo tục bắt chồng đầy thú vị là những tập tục vô cùng đặc biệt như tục thách cưới, tổ chức 2 đám cưới cho 1 đôi vợ chồng trẻ. Theo đó, cuộc hôn nhân chỉ được cộng đồng công nhận như hệ thống thần linh của người K'Ho Lạch (một nhánh trong hệ thống tộc người K'Ho-PV) ở Lâm Đồng, công nhận sau khi họ đã tổ chức đám cưới nhỏ, đám cưới lớn.

Bà Ka Brjp (55 tuổi, ngụ thôn Ka Long, xã Hiệp An, huyện Đức Trọng, Lâm Đồng) cho biết: "Khi xuân về, mùa màng thu hoạch xong, con gái lại chuẩn bị bắt chồng. Trong văn hóa hôn nhân của dân tộc, chúng tôi có 2 đám cưới là đám cưới nhỏ, đám cưới lớn. Hai đám cưới này bắt đầu khi 2 nhà đã thống nhất với nhau mọi thỏa thuận. Ai cũng phải làm như vậy, không tổ chức được 2 đám cưới thì không thành vợ thành chồng được đâu. Có chết cũng phải làm, không thì không được". Theo bà, sau khi người con gái "ứng bụng" một người con trai nào đó, cô gái sẽ nhờ người cậu thay cho ông mối đến nhà trai thưa chuyện.

"Nhà gái nhờ ông mối, thường là người cậu lớn nhất trong nhà đến nhà trai hỏi chuyện được gọi là lễ thăm nhà. Khi làm lễ thăm nhà, nhà gái mang theo một chiếc còng và một chiếc nhoòng (một loại vòng bằng bạc-PV). Nếu được nhà trai đồng ý, nhà gái sẽ trao còng, nhoòng tiền tới lễ hỏi. Tuy nhiên, nếu nhà trai từ chối họ sẽ trả lại cho nhà gái một tấm ui (tấm thổ cẩm dài rất quý-PV) và một ít tiền", bà Ka Brjp cho biết thêm. Cũng theo bà, lễ thăm nhà thường được người làm mối tiến hành

Thiếu nữ K'Ho mặc mèo mạc khi xuân về

vào ban đêm vì đó là lúc gia đình nhà trai tập trung đông đủ nhất. Ngoài ra, tiến hành vào thời điểm ấy cũng mang ý nghĩa để người con gái không cảm thấy tủi hổ với mọi người nếu bị nhà trai từ chối.

Sau khi lễ trao vòng thuận lợi, 2 bên gia đình sẽ tiếp tục đi đến lễ hỏi. Đây được xem là giai đoạn khó khăn, quyết định cho sự thành bại của cuộc hôn nhân. Thạc sĩ Văn hóa học, Giảng viên Đại học Sư phạm Đà Lạt, bà Trần Thị Hiền cho biết: "Đám hỏi thật sự là một cuộc đấu trí giữa 2 bên gia đình. Vì lúc này, 2 bên sẽ thảo luận với nhau về các lễ vật trong đám cưới. Đây cũng là lúc nhà trai đưa ra lời thách cưới cho nhà gái nên các cuộc tranh luận, thảo luận vào giai đoạn này đôi khi cũng có sự căng thẳng khi 2 bên không đạt được sự đồng thuận. Do đó, có khi đám hỏi kéo dài cả tháng, nếu việc thỏa thuận lễ vật giữa 2 nhà không thành công, đám cưới đành bị hủy".

Tuy nhiên, cũng theo bà Hiền, việc đám cưới bị hủy vì thỏa thuận bất thành giữa hai gia đình có tỉ lệ rất thấp. Theo đó, trong trường hợp nhà gái chấp nhận lời thách cưới của nhà trai, nếu lễ vật thách cưới quá cao, nhà gái có thể xin giảm bớt hoặc để trả dần dần. Vì không đủ các lễ vật theo lời thách cưới của nhà trai, nhà gái chỉ có thể tổ chức đám cưới nhỏ. Sau đám cưới này, đôi bạn trẻ vẫn có thể về sống cùng nhau, thậm chí sinh con đẻ cái. Các lễ vật trong lời thách cưới sẽ được gia đình nhà gái trả đầy đủ khi có điều kiện trong lễ cưới lớn. "Vì thời gian giữa đám cưới nhỏ và đám cưới lớn không được hạn định nên có trường hợp 2 người chung sống với nhau có con, có cháu rồi mới tổ chức đám cưới. Do đó, ở cộng đồng người K'Ho Lạch việc cha mẹ, ông bà tổ chức đám cưới lớn cùng con cái, cháu chắt là chuyện hết sức bình thường".

Con gái K'Ho được học nghề dệt từ nhỏ để làm lễ vật tặng chồng tương lai

ĐẾN CHẾT CŨNG PHẢI LÀM ĐÁM CƯỚI LỚN

Mặc dù không hạn định về thời gian, tuy nhiên, trong đời sống hôn nhân của người K'Ho Lạch, đám cưới lớn được xem là điều bắt buộc. Không một gia đình nào, hoặc một cặp đôi nào có thể bỏ qua đám cưới lớn. Trong mọi trường hợp, thậm chí, trước khi nhắm mắt xuôi tay, gia đình nhà gái, vợ chồng cũng phải thực hiện cho được mục đích cao cả này. Ông K'Briss (50 tuổi, ngụ thôn Đồng Đò, huyện Di Linh, Lâm Đồng) cho biết: "Đám cưới lớn là đám cưới quan trọng nhất, không có nó, người con trai và người con gái cưới nhau không được bà con công nhận, không được thần linh công nhận".

Trước đám cưới mang tính quyết định, nhà gái buộc phải tổ chức lễ cưới nhỏ. Bà Hiền cho biết, mặc dù không mang tính quyết định như đám cưới lớn, nhưng đám cưới nhỏ cũng vô cùng quan trọng. Nó được xem như bước đầu xác lập mối quan hệ vợ chồng của đôi trai gái. "Sau đám hỏi, gia đình 2 bên sẽ tổ chức đám cưới nhỏ. Trong đám cưới nhỏ này, nhà gái cũng tổ chức tiệc, mời bà con, họ tộc đến tham dự và trao lễ vật cho nhà trai. Cũng

CÓ "NẾP" CÓ "TẺ" ĐỂ CÂN BẰNG LỄ VẬT

Bà Ka Brjp cho biết: "Trước đây, người ta thách cưới bằng trâu bò, chiêng ché nhưng nay đã đổi thành tiền, vàng rồi. Chúng tôi vẫn giữ tục thách cưới lớn nên nhà nào có nhiều con gái thì cực lấm. Nay giờ, vợ chồng cũng muốn nhà mình "có nếp có tẻ" để cân bằng lễ vật. Có như thế thì khi mới đỡ khổ chứ nếu nhiều con gái quá thì bắt chồng gấp nhà thách cưới lớn, chúng nó sống khổ lắm".

trong đám cưới nhỏ, nhà gái sẽ đưa rể về nhà mình. Sau lễ này, đôi vợ chồng trẻ sẽ sống chung, sinh con, làm ăn cho đến khi có đủ điều kiện để làm đám cưới lớn".

Theo bà Hiền, trong đám cưới lớn, gia đình 2 bên sẽ phải mời họ hàng, cộng đồng đến tham dự. Chỉ khi đám cưới lớn được tổ chức xong, những nợ nần về lễ vật trong quá trình thách cưới trước đó mới được hoàn tất. Và chỉ sau khi trả được món nợ từ tục thách cưới, 2 người mới chính thức được họ tộc, cộng đồng công nhận là vợ chồng. Quan trọng hơn, ngoài mục đích xác lập mối quan hệ gia đình, đám cưới lớn còn mang ý nghĩa tâm linh. Đây được xem là dịp cặp vợ chồng thông qua các thần linh và chính thức được các thần linh chấp thuận. Do tính chất quan trọng bậc nhất trên, mỗi cặp vợ chồng dù khó khăn đến mấy họ cũng phải thực hiện cho được đám cưới lớn.

Bà Ka Brjp nhấn mạnh: "Đám cưới lớn quan trọng lắm, không làm không được đâu. Dù có khó khăn mấy cũng phải làm thôi. Nếu không làm thì mang nợ nhiều lắm. Vợ chồng nào chưa làm đám cưới lớn thì vẫn có sự nợ nần, sau này, khi 2 vợ chồng nhắm mắt xuôi tay, tang lễ cũng làm nhiều thủ tục rườm rà hơn người khác. Đám tang sẽ phải làm khác so với người đã làm đám cưới lớn. Cu thể, nếu người chồng mất đi mà vẫn chưa làm đám cưới lớn thì nhà gái cũng phải làm trâu, mổ heo để làm lễ trả cho nhà trai. Vì chưa làm đám cưới lớn nghĩa là nhà gái chưa có những ứng xử đúng phong tục, tập quán đối với nhà trai, cũng chưa được thần linh công nhận. Điều đó là không được, do đó, dù thế nào đi nữa cũng phải làm đám cưới này".

Tuy nhiên, cũng chính từ nghi thức nghiêm ngặt ấy, nhiều cặp đôi không có được sự trọn vẹn trong cuộc sống hôn nhân. Đám cưới nhỏ đã khó, đám cưới lớn lại càng khó hơn từ tục thách cưới. Những ngày cận Tết, các cô gái K'Ho Lạch lại làm đẹp, dệt thổ cẩm, mặc váy xinh làm quen cùng các chàng trai vạm vỡ. Thế nhưng, đâu đó trong những con gái ấy vẫn phải trải qua cuộc hôn nhân chìm đắm trong nợ nần và buồn vui chờ đợi ngày làm được đám cưới lớn.

Cái Tết đặc biệt của người đàn ông chuyên làm tang ma cho người nghèo

LINH CƯỜNG

Vào ngày mồng 1 Tết, khi đang chuẩn bị cúng gia tiên thì ông nhận được lời kêu cứu của một người phụ nữ có chồng qua đời, nhưng không có tiền để làm tang ma. Ông bỏ hết mọi việc, làm thùng quyên góp, đặt ở ngã ba đường để xin tiền mua quan tài cho người chết. Rồi, ông đưa thi hài người chết về quê an táng...

“ÔNG BỤT” CỦA NGƯỜI KHÔN KHỔ

Sinh ra trong một gia đình nghèo ở huyện Điện Bàn (tỉnh Quảng Nam), ông Trần Thạch (52 tuổi) quá quen với những cảnh khốn cùng. Ông may mắn hơn những bạn cùng trang lứa, khi được gia đình động viên, tạo mọi điều kiện bước tiếp con đường học vấn. Ông thi đậu ngành dược tá tại một trường đại học trên địa bàn TP. Đà Nẵng. Ra trường, ông công tác tại một khoa dược. Khoảng thời gian dài công tác trong ngành y, ông đã gặp rất nhiều trường hợp nghèo khó đến mức không có tiền để chữa trị. Thậm chí, có bệnh nhân vì tráng tay được người thân cho về nhà chờ cái chết.

Ông trân trọng, suy nghĩ mãi cách giúp đỡ những trường hợp khó khăn này. Nhưng, với “sức hèn bé mọn”, ông không thể cứu mang được hết. Năm 1990, ông chuyển sang công tác tại Trung tâm giáo dục thường xuyên quận Thanh Khê (TP. Đà Nẵng). Ông luôn thân thiện, trò chuyện, sâu sát với các học viên. Ông động viên, tạo mọi điều kiện cho những em khó khăn được đến trường. Thậm chí, có những trường hợp gia đình quá “hoàn cảnh”, ông lại vận động người thân, bạn bè, chòm xóm... đóng góp để giúp đỡ.

Ông kể, nơi mình cư trú là một trong những phường nghèo của quận Thanh Khê, có nhiều hộ nghèo, tại các khu dân cư cũng có những hộ đặc biệt nghèo lâm vào hoàn cảnh ốm đau, hoạn nạn, trẻ em khuyết tật bẩm sinh, suy tim, bại não... Những người phụ nữ nghèo mắc bệnh nan y không đủ tiền chạy chữa bệnh tật. Những hộ khó khăn khi gia đình có người thân qua đời, lại lâm vào cảnh thiếu trước hụt sau. “Không hiểu tại sao, quy luật khắc nghiệt của tạo hóa, hình như các hộ nghèo luôn đồng hành cùng ốm đau, rủi ro và bệnh tật. Tôi luôn nghĩ cách để có điều kiện giúp đỡ họ về vật chất lẫn tinh thần, để với đi nỗi đau, nỗi cực nhọc ngắt nghèo”, ông trần trở.

Rồi, ông nổi tiếng tại địa phương, trở thành địa chỉ quen thuộc của những trường hợp nghèo khó. Gia đình nào gặp vấn đề là lại tìm đến ông để được giúp đỡ. Người dân gọi ông là “ông bụt của người nghèo”. Năm 2010, ông

Ông Thạch (bìa trái) cùng mẹ con bà Chước

được bầu làm Chủ tịch hội Từ thiện và Bảo vệ quyền trẻ em phường Thanh Khê Tây (quận Thanh Khê). Mặc dù không có chế độ phụ cấp, nhưng từ khi có “danh phận”, ông lại nhiệt huyết hơn với công việc thiện nguyện.

NHỮNG ĐÁM TANG ĐẶC BIỆT

Trong quá trình tìm hiểu về ông Thạch, chúng tôi bất ngờ khi người dân tại địa phương đặt danh xưng là “người chuyên làm tang ma cho người nghèo”. Khi được hỏi về vấn đề này, ông thở dài: “Sau hàng chục năm giải phóng, đất nước nói chung, TP. Đà Nẵng nói riêng đang ngày càng thay da đổi thịt. Chúng ta cứ ngỡ, tất cả người dân đều đã được cơm no, áo ấm nhưng thật sự không phải vậy. Lần khuất đâu đó vẫn có những trường hợp thật sự thương tâm, đến mức, khi qua đời, họ không có nỗi quan tài để chôn”.

Ông nhớ, gia đình ông Hoàng Thanh Chương (tổ dân phố 74, phường Thanh Khê Tây) là trường hợp khó khăn đặc biệt. Vào năm 2010, vợ ông Chương bị ung thư qua đời, để lại 3 đứa con thơ. Không có bà con tại Đà Nẵng, không một ai dính túi, ông Chương đành cầu viện đến ông Thạch. Tang ma được hàng xóm, chính quyền chung tay lo.

Nước mắt khóc vợ chưa kịp khô, ông Chương phải đi làm thợ nề, lượm ve chai để nuôi các con. Người cha không đủ sức nuôi dưỡng đành nghẹn đắng gửi 2 cậu con lớn vào Trung tâm bảo trợ. Người ở chợ thương tâm, mỗi khi thấy ông Chương là lại cho nhiều thứ. Một ngày cuối tháng 10/2013, ông Chương đi chợ, được cho một ít lòng cá. Hôm ấy, cậu con trai thứ 2 về thăm nên ông nấu cháo để cả nhà làm bữa tiệc liên hoan.

Khoảng 2h sáng, ông Chương cùng 2 đứa con đau bụng dữ dội, nôn mửa, lèn cơn co giật. Một người con vội chạy

sang nhà hàng xóm kêu giúp đỡ. Khi người dân sang, ông Chương đã tử vong. Riêng 2 đứa con bị ngộ độc thức ăn được đưa đến bệnh viện cấp cứu. Ông Thạch đã đặt thùng quyên góp để làm tang ma cho ông Chương. Ngoài ra, ông cùng anh em trong hội kêu gọi nhiều nơi để giúp đỡ 3 đứa con của ông Chương.

Số tiền vận động được đã tổ chức tốt việc ma chay đúng với tập quán địa phương, đưa thi thể ông Chương về quê ở Nghệ An. Trừ chi phí mai táng còn thừa 300 triệu đồng, ông Thạch cùng địa phương bàn giao cho di của các con ông Chương, làm 3 sô tiết kiệm cho 3 cháu. Đến nay, cháu lớn đã đi làm. Cháu giữa vẫn còn ở Trung tâm bảo trợ. Riêng cháu út ở với người dì.

Vào năm 2011, bà Hồ Thị Minh Nguyệt (phường Thanh Khê Tây) qua đời do bệnh tật. Ba người con của bà có hoàn cảnh khó khăn, nên nhờ đến ông Thạch. Ông đi từng nhà, kêu gọi mọi người giúp đỡ mua quan tài, kinh phí để làm tang ma. Hai năm sau, con trai của bà Nguyệt là anh Lê Văn Lực trong lúc uống rượu ở Hòa Khánh cũng qua đời. Một lần nữa, người thân của bà Nguyệt lại tìm đến nhờ giúp đỡ. Lần này, ông xin được quan tài của một tổ chức tôn giáo và 4,4 triệu đồng để hoàn thành ma chay cho người quá cố.

NGÀY TẾT ĐẶC BIỆT

Đến nay, ông Thạch đã đi xin tiền, làm tang ma cho cả chục trường hợp đặc biệt như thế. Tuy nhiên, trường hợp của ông Nguyễn Đức Sáu (phường Thanh Khê Tây) là đặc biệt hơn cả. Gia đình ông Sáu có 4 người, sống dựa vào quầy cà phê rong của vợ. Ông bị tật nguyền, ngồi xe lăn hàng chục năm. Hai cô con gái của ông thất nghiệp.

Mồng 1 Tết Nguyên đán năm 2011, ông Thạch đang chuẩn bị cơm cúng tổ

GIÚP ĐỠ RẤT NHIỀU NGƯỜI NGHÈO

Bà Lê Thị Tám, Chủ tịch Hội Từ thiện và Bảo vệ quyền trẻ em TP. Đà Nẵng cho biết, ông Thạch là một thành viên tích cực của Hội. Ông giúp đỡ rất nhiều người nghèo và đặc biệt là quyên góp làm tang ma cho những trường hợp quá khó khăn. Với hành trình thiện nguyện ấy, ông Thạch nhận được nhiều bằng khen của Hội, phường, quận, UBND TP. Đà Nẵng...

tiên, thì vợ ông Sáu là bà Nguyễn Thị Chước (62 tuổi) nước mắt dàn dụa chảy sang. “Chồng tôi mất rồi mà trong nhà không có một đồng. Ông giúp tôi với”, bà cầu cứu. Vừa nghe tin, ông Thạch liền thắp hương gia tiên rồi đến nhà ông Sáu. “Ngày thường, xin tiền đã khó thì Tết lại càng khó hơn. Bởi, đầu năm, người dân Việt Nam vẫn thường kị chết chóc mà người chết không thể chờ được. Do đó, tôi cứ suy nghĩ mãi phải làm cách nào. Sau cùng, tôi bàn với một số anh em trong Hội Từ thiện và Bảo vệ quyền trẻ em làm thùng quyên góp để ngay ngã ba đường, nếu có ai đi ngang thì giúp đỡ”, ông nhớ.

Chiếc thùng quyên góp được làm bằng carton, đặt từ trưa ngay ngã ba. Nhiều người dân đi chúc Tết ngang qua, biết hoàn cảnh đáng thương của người quá cố liền ủng hộ vài nghìn đến vài chục nghìn. Ông ẩn tượng nhất là những trẻ nhỏ. Nhiều em, đi chơi, thấy chiếc thùng liền bỏ hết tất cả số tiền được lì xì để giúp đỡ.

Đến 16h vẫn không đủ tiền mua quan tài, bí bách quá, ông Thạch gấp ai cũng xin. Người dân thấy sự nhiệt thành với công việc “có một không hai” nên cũng mũi lòng. Đến 17h, ông đã xin đủ tiền mua áo quan và thêm 3 chiếc xe đòng ý chờ đi mai táng. Mùa Tết năm ấy, ông Thạch ở bên đám tang của ông Sáu miệt, chỉ về nhà mỗi khi đến giờ cúng cơm cho tổ tiên. Mồng 4, thi hài người quá cố được đưa về tỉnh Quảng Nam chôn cất.

Vào những ngày cuối năm 2015, chúng tôi được ông Thạch dẫn đến nhà bà Chước. Bà bắt tay mừng mừng khi gặp ân nhân cũ. Kể về chuyện đã qua bà nghẹn đắng: “Chồng tôi mất là vào ngày mồng 1 Tết. Đầu năm, chẳng biết phải nhờ谁, bám víu vào ai. Cuối cùng, tôi đành đến cầu cạnh nhờ ông Thạch. May sao, ông giúp đỡ, làm tang ma và đưa thi thể chồng tôi vào quê. Cái ơn ấy, đến suốt đời tôi cũng không thể quên được”. Chúng tôi ngỏ ý muốn được thắp nén nhang lên bàn thờ ông Sáu. Bà Chước ái ngại: “Ông ấy được thờ ở trên gác lửng. Mấy hôm nay mưa hơi nhiều, gỗ sàn ẩm ướt, chỉ cần đặt chân lên là sẽ sập. Thôi thì, cho gia đình nhận tấm thịnh tình, còn việc thắp hương hẹn lại lần sau”.

Hành trình hóa thân Tè Thiên Đại Thánh tạo tiếng cười ngày Tết cho mọi người của võ sư "tí hon"

HÀ NGỌC

Năm lên 6 tuổi, võ sư Trần Cửu mắc bạo bệnh. Từ một người bình thường, ông phải chịu kiếp sống của người câm điếc. May mắn sống sót, ông nguyện một đời theo nghiệp võ để giữ gìn sức khỏe. Thân hình nhô nhahn cộng thêm cái đầu tinh quái, nhanh nhẹn nên ông được sự phụ tá tận tình truyền thụ Hầu quyền. Hàng năm, Tết đến, ông lại hóa thân thành chú khỉ tinh nghịch hay Tè Thiên Đại Thánh, thi triển Hầu quyền trong tiếng cười hân hoan, ngưỡng mộ của người xem.

QUẬT NGÃ NGHỊCH CẢNH

Giáp Tết cổ truyền, lão "hầu nhân" huyền thoại Trần Cửu (81 tuổi, ngụ quận 5, TP.HCM) vẫn đều đặn lên võ đường trông coi công tác luyện tập, chuẩn bị cho các màn biểu diễn lân sư rồng. Trong tiếng trống dập dồn, ông như trở về với hình ảnh khán giả tung hoa, reo hò tán thưởng mỗi khi mặc bộ võ phục đồ tươi, tay cầm gậy biểu diễn bài Hầu quyền ảo diệu. Những ngày ấy, cái tên Trần Cửu được trăm ngàn người săn đón, ngưỡng mộ, màn biểu diễn giả khỉ của ông được mọi tầng lớp chờ đợi, ngóng trông. Giờ đây, khi công tác chuẩn bị cho các tiết mục biểu diễn trong dịp Tết sắp tới, quá khứ bất hạnh và những đoạn đời hạnh phúc trong sự ái mộ của khán giả dường như vẫn khiến ông bùi ngùi, xúc động.

Bằng một loại ngôn ngữ riêng biệt, ông nhờ người đệ tử thân thuộc dịch lại ký ức về quãng đời đầy rẫy những bất hạnh, cũng như ngập tràn cảm xúc thăng hoa. Ông cho biết: "Tôi sinh ra trong gia đình võ học. Cha tôi, Trần Lâm vốn là một võ sư có tiếng, nắm giữ một võ quán nổi danh thời bấy giờ. Mới lên 3, tôi đã được cha cho theo học võ và được ông nhận định là có năng khiếu thiên bẩm. Tuy nhiên, khi chưa thể nói rõ tiếng, tôi bị bạo bệnh. Sáu tuổi, sau những cơn sốt, co giật kinh niên hành hạ, thân thể tôi teo túp lại như đứa trẻ lên 2, lên 3". Thương con, tiếc nuối một nhân tài võ học trong tương lai, gia đình ông dốc sức, dồn tài sản, xuôi ngược, bôn ba tìm thầy, bốc thuốc trị bệnh.

Nhưng, mọi cố gắng của gia đình đều đi vào ngõ cụt. Mạng sống của ông vẫn như ngọn đèn trước gió. Tai ương, bất hạnh "quẳng" ông lại cuộc đời trong hình hài sút mẻ, vàng vọt. Trần Cửu vĩnh viễn câm và điếc. Tuyệt vọng cùng ước mong để con trai nối nghiệp võ học, ông Trần Lâm cay đắng dắt con đến Nhơn Nghĩa Đường, gửi lại cho võ sư Lưu Hào Lương. Ông hy vọng, võ học, y đức của người bạn đồng môn sẽ

Lão "hầu nhân" nhập vai Tôn Ngộ Không

Chân dung "hầu nhân" Trần Cửu

cứu con mình thoát khỏi cửa tử. Mặc dù câm, điếc, thân hình teo túp, chỉ cao chưa đầy 1.5m, nhưng Trần Cửu khiến võ sư có biệt danh "người khổng lồ" Lưu Hào Lương mến mộ bởi nghị lực quật cường, cả trong việc chống chọi bệnh tật cũng như luyện võ.

Trí nhớ nhạy bén khác người của cậu bé Trần Cửu khiến "người khổng lồ" kinh ngạc. Chỉ sau đôi lần hướng dẫn, các bài học về võ đạo, đánh quyền, vận động thoát khí, thông vòm họng,... của võ sư Lương đã được người học trỏ đi biệt linh hôi. Đáng kinh ngạc hơn, sau mỗi lần chứng kiến thầy của mình quật ngã các đối thủ trên võ đài, Trần Cửu đều tự phân tích rồi rút ra, luyện thành những tuyệt chiêu của thầy. Võ sư Lưu Kiếm Xương, Chưởng môn Nhơn Nghĩa Đường, truyền nhân của "người khổng lồ" Lưu Hào Lương, cho biết: "Những lần đi xem cha tôi đánh võ đài, khi về ông không chỉ tự học được võ thuật từ cha tôi mà còn học được cả những chiêu thức của các môn phái khác chỉ qua trí nhớ, sự quan sát của mình. Nhận thấy sự nhạy bén của ông, cha tôi quyết định truyền thụ võ thuật bản môn cho ông Trần Cửu".

Bằng nghị lực phi thường, ông lĩnh hội một cách nhanh nhạy các môn võ học đặc thù của Thiếu Lâm Gia ở

NGƯỜI CÓ NGHỊ LỰC PHI THƯỜNG, MỘT MỨC HIẾU THUẬN

Võ sư Lưu Kiếm Xương, Chưởng môn Nhơn Nghĩa Đường cho biết: "Võ sư Trần Cửu theo cha tôi luyện võ từ rất nhỏ. Ông luôn khiến người đời kính phục vì sự kiên cường, giàu nghị lực để vượt qua nghịch cảnh. Hơn thế, ông còn là người con rất hiếu thảo. Trong thời gian mẹ bệnh, ngoài việc tự tay chăm sóc, ông còn ông xin được diễn nhiều tiết mục hơn, rồi phụ bán vặt quay, làm mọi việc để có tiền chạy chữa, thuốc thang chăm lo cho bà đến khi bà ấy qua đời".

của mình. Ông nhớ lại: "Năm 1961, tôi bắt đầu biểu diễn các tiết mục giả khỉ của mình vào dịp lễ tết. Hồi đó, diễn có đầu tư lâm, tôi lúc nào cũng vào vai con khỉ, đánh quyền, bắt chước từ hình hài, vóc dáng, cử chỉ, điệu bộ, thần thái của loài này. Mỗi lần như vậy, khán giả xem đông cứng, võ tay hoan hô vang trời".

"Sau những màn biểu diễn bắt chước loài khỉ nhảy nhót, lém lỉnh,... người xem ném lên sân khấu nào là hoa, quà, tiền lì xì rồi thì võ tay không ngọt. Những lúc như vậy, tôi thấy vui và hạnh phúc. Tết năm nào, ngoài múa lân, múa rồng, chúng tôi đều biểu diễn các tiết mục giả khỉ, Hầu quyền. Và tôi luôn là người vào vai chính", lão võ sư cho biết thêm. Khẳng định thêm thần thái có một không hai khi giả khỉ, biểu diễn Hầu quyền của võ sư Trần Cửu, võ sư Vương Bát Thành cho biết: "Bài Hầu quyền trong môn phái Thiếu Lâm thì nhiều người biết, nhiều người học. Tuy nhiên, ít ai có thể bắt chước, nhập tâm, thể hiện, lột tả được thần thái, cái hồn của loài khỉ như võ sư Trần Cửu. Khi biểu diễn trong dịp lễ tết, võ sinh cũng như võ sư Trần Cửu đều không hóa trang mà chỉ mặc võ phục của võ đường để biểu diễn. Tuy nhiên, khi xem, khán giả đều rất thích thú và bị hấp dẫn bởi sự hóa thân xuất sắc của ông".

Thế nhưng, 6 ngày bị tai nạn giao thông, lão "hầu nhân" Trần Cửu phải tránh một số động tác khó khi giả khỉ, những tuyệt chiêu Hầu quyền mà chỉ có ông đạt đến cảnh giới cao nhất. Khi té đến, tiếng trống lân rộn rã phổ phluồng là lúc người xem chờ đợi, ngóng trông "hầu nhân", Tè Thiên Đại Thánh vác gậy, đi quyền. Những buổi biểu diễn võ thuật ngoài trời, hình ảnh một võ sư thấp bé, nhưng quyền cước biến hóa khôn lường, "nhập vai" loài khỉ một cách xuất thần, khiến "sân khấu" đường phố luôn rộn lên, không ngớt tiếng võ tay và lời tán thưởng. Tiếng trống dồn dập của đoàn lân sư rồng Nhơn Nghĩa Đường ngày ấy, luôn gắn liền với những màn biểu diễn "người giả khỉ" độc đáo, có một không hai của võ sư Trần Cửu.

CHÀO XUÂN ĐỊNH DẬU 2017:

Chân dung Thạc sĩ
Nguyễn Hiếu Tín

Độc đáo thư họa Gà của “ông đồ” Nguyễn Hiếu Tín

HÙNG HÀ

Thạc sĩ Nguyễn Hiếu Tín hiện đang công tác tại Trường ĐH Tôn Đức Thắng (TP. HCM) với vai trò là Trưởng Bộ môn ngành Việt Nam học, Khoa KHXH&NV. Anh được Thành đoàn TP. HCM bình chọn là Nhà giáo trẻ tiêu biểu trong suốt 3 năm liền.

Ngoài là một giảng viên trẻ đầy nhiệt huyết, năng động, Hiếu Tín còn được biết đến là một nhà sưu tập tem “có hạng”. Bởi anh đạt được gần 20 giải thưởng cao trong và ngoài nước, là người đầu tiên đứng ra tổ chức 2 lần triển lãm tem cá nhân. Nhưng có lẽ, nhiều người biết đến anh lại với tư cách là một nhà thư pháp trẻ tài hoa với nhiều công trình nghiên cứu về lĩnh vực này, đặc biệt là với luận văn thạc sĩ về thư pháp chữ Việt mà anh đã bảo vệ xuất sắc tại Trường ĐH KHXH&NV TP. HCM (2006), sau đó anh xuất bản thành sách với tên gọi “Thư pháp là gì?” (NXB Văn Nghệ, 2007) đã được giới chuyên môn đánh giá rất cao. Hiện anh đang theo học nghiên cứu sinh ngành văn hóa học với luận án tiến sĩ về thư pháp chữ Việt.

Mỗi năm anh đều cho ra đời một bộ họa tự về linh vật trong năm đó. Như: chữ khỉ ra hình con khỉ tinh nghịch, chữ Tý ra hình chú chuột vui mắt, chữ Tuất hình con chó khôn ngoan, chữ Mão hình con mèo xinh xắn, chữ Sửu ra hình con trâu hiền lành, chữ Mã thành hình chú ngựa dũng mãnh...

Năm Định Dậu này, anh đã sáng tác nhiều tác phẩm ấn tượng đối với người thưởng lâm bằng chữ “Gà” và những bức thư họa về hình tượng con gà rất sống động. Theo anh, gà không chỉ là một loài gia cầm rất gần gũi, thân thiết với đời sống con người và mang lại nhiều lợi ích, nhất là nó cung cấp một nguồn thực phẩm phong phú và bổ dưỡng. Nhưng trên hết, từ lâu gà đã thoát khỏi những giá trị kinh tế đơn thuần để trở thành hình tượng ý vị trong văn hóa nghệ thuật. Ngay từ thời đại Hùng Vương, trong mối lương duyên kỳ lạ Sơn Tinh – Mị Nương đã lấy lồng với sinh lê “Voi chín ngà, gà chín cựa, ngựa chính hồng mao”, hay câu chuyện yêu tinh gà tráng từ thời An Dương Vương xây thành Cổ Loa, với tiếng gà gáy gợi mặt trời để các tiên xuông trần gian gánh đất phải bỏ cuộc vẫn còn vang vọng đến ngày nay. Hơn nữa, gà còn tượng trưng cho 5 đức tính cao quý của người xưa đó là: văn, võ, nhân, tín và dũng.

Bằng những động tác nhẹ nhàng, bút lực mạnh mẽ, những đường nét điêu luyện và sắc xảo từ đầu ngọn bút lông mềm mại, uyển chuyển, có sự phối hợp cương và nhu, lúc thanh thoát, lúc trầm bổng tự nhiên, đã giúp anh tạo ra

nhiều tác phẩm thư họa về gà với nhiều dáng vẻ phong phú, sống động vừa tinh tế, vừa khoáng đạt, đầy cá tính. Nhân dịp xuân Định Dậu 2017, báo CL&XH xin đăng tác phẩm đặc biệt của Thạc sĩ Hiếu Tín.

+ **Ảnh 1 Gà “chào xuân”:** Với hình ảnh chú gà khỏe khoắn đang ngẩng đầu chào xuân với dòng chữ “nghênh xuân tiếp phúc”. Đặc biệt, hình ảnh gà được họa bởi chữ Gà – xuân Định Dậu và 2017 đầy ấn tượng, báo hiệu một mùa xuân mới đang đến với những hoài bão, sức mạnh, thăng hoa nhân năm

con gà đăng cai.

+ **Ảnh 2 Gà “vạn sự cát tường”:** Hình chú gà đang hiên ngang đứng trên tảng đá, chuẩn bị cát tiếng gáy quang minh của mình, mang thông điệp may mắn, thành công trong năm mới Định Dậu.

+ **Ảnh 3 Gà “phúc đức”:** Hình chú gà dáng hiên ngang, vững chãi như sức trẻ vươn lên trong kỷ nguyên mới và tràn đầy tự tin nhìn về phía trước với ý nghĩa: “Phúc ấm ngàn đời cây trổ lộc, Đức dày muôn thuở hành đơm hoa”, như báo hiệu một năm mới với những thành

công mới, hứa hẹn sự sung túc và hạnh phúc.

+ **Ảnh 4 Gà “kê minh đại cát”:** Hình ảnh 2 chú gà rất sống động, thanh thoát dưới cành đào ngày Tết mang thông điệp “kê minh đại cát”.

Thạc sĩ Nguyễn Hiếu Tín hiện đang theo đuổi ước mơ của mình bằng luận án tiến sĩ nghiên cứu về thư pháp chữ Việt. Trong năm Định Dậu này, anh đang dự định cho ra mắt những quyển sách, ấn phẩm về thư pháp mà anh viết và công hiến những tác phẩm nghệ thuật độc đáo của thư pháp Việt.

Đồng 2 USD in hình con gà được cho là sẽ hút hàng như mọi năm

VĂN TÙNG

Những ngày cận Tết Nguyên đán Đinh Dậu 2017, các điểm bán tiền lì xì Tết đã tung ra hàng loạt loại tiền “độc”, đáp ứng nhu cầu của người mua. Tuy nhiên, theo tìm hiểu, điều tra của PV báo CL&KH, có một số nơi đang cố tình tung chiêu “hỏa mù” hàng khan hiếm, “số lượng có hạn”... để đẩy giá bán lên cao.

TIỀN TRIỆU ĐÔ HÌNH GÀ

Cũng như mọi năm, tiền lì xì Tết có in hình linh vật của năm đó luôn thu hút người mua. Năm bắt được nhu cầu này, những điểm bán hàng đã chuẩn bị săn lùng ngay từ đầu năm trước. “Để có hàng chuẩn bị cho Tết mùa tới, chúng tôi đã phải chuẩn bị hàng từ đầu năm nay, như vậy mới kịp được và có nhiều hàng “độc”, trừ các loại in gần Tết như tờ 2 USD của Mỹ”, anh Nguyễn Đình Thái, chuyên bán tiền lì xì Tết quận Phú Nhuận (TP. HCM) nói.

Anh Thái cho biết thêm: “Cũng giống như các năm trước, năm nay, tờ 2 USD in hình linh vật của năm luôn là một trong những đồng tiền “hot”, được săn lùng nhất để lì xì, mừng tuổi trong dịp Tết đến xuân về. Năm nay, Bộ Tài chính Mỹ tiếp tục cho in tờ 2 USD in hình con gà để phục vụ nhu cầu lì xì độc cho Châu Á nói chung và Việt Nam nói riêng”. Hiện nay, theo ghi nhận của PV, bộ 2 USD có giá dao động từ 400 – 600 ngàn đồng.

Bên cạnh đồng 2 USD, đồng xu in hình con gà cũng được nhiều điểm tung ra như là một điểm nhấn cho tiền Tết 2017. Đồng xu này có mệnh giá 1 AUD (Đô la Úc), với trọng lượng tương đương 31,1 gram. Đồng xu này có đường kính 40mm, độ dày 3mm. “Năm nay, Úc tiếp tục sản xuất cặp đồng xu hình con gà mạ vàng và mạ bạc cực đẹp, con vật được quan niệm sẽ luôn mang lại may mắn, thành đạt trong năm mới Đinh Dậu. Cặp xu Úc mạ vàng, bạc hình con gà không chỉ có ý nghĩa đặc biệt cho Tết con gà mà nó còn mang ý nghĩa phong thủy rất tốt. Nó tượng trưng cho trí, dũng, tài lộc trong năm mới”, Trần Văn Thắng, chủ một shop tiền lì xì đường Nguyễn Kiệm (quận Gò Vấp, TP. HCM) nói.

Xu Úc in hình con gà mạ vàng, bạc có mặt trước in hình Nữ hoàng Elizabeth II, mặt sau in hình con gà trống oai vệ và dòng chữ Year Of Rooster. Giá bán của đồng xu này là 200 ngàn đồng/xu vàng và 150 ngàn đồng/xu bạc. “Ngoài đồng xu nói trên, năm nay Úc cũng tung ra

ĐỒ XÔ SĂN TIỀN LÌ XÌ “hình gà”

cầu mong may mắn, tài lộc trong năm Đinh Dậu

Nhiều tờ tiền có in hình gà cũng sẽ lên ngôi

đồng tiền con gà Kamberra, mệnh giá 50 Numismas, được in trên chất liệu polime với thiết kế tinh tế, đẹp mắt lại được in hình con gà trống oai vệ. Hiện nay, em đang bán với giá 110 ngàn đồng/tờ. Nếu ai được anh tặng tờ tiền này họ sẽ mừng và may mắn cả năm đó”, anh Thái tư vấn.

Cũng in hình chú gà oai vệ, tiền lì xì của Macao với mệnh giá 10 Patacas và 100 Testnote cũng được các điểm kinh doanh tiền Tết tung ra. Tờ 100 Testnote là phiên bản in thử, trước phiên bản chính thức 10 Patacas. Tuy không phải là phiên bản chính thức nhưng tờ 100 Testnote cũng có đầy đủ các đặc điểm bảo an chống giả và nhiều nét tương đồng với tờ được phát hành chính thức.

Cầm trên tay tờ tiền lì xì 1 triệu đô hình con gà, Thắng nói: “Ước mơ triệu đô cùng với hình ảnh những chú gà sẽ mang lại cho người sở hữu một năm con gà đầy may mắn và tài lộc. Loại này vừa có giá rẻ (hiện đang bán với giá 25 ngàn đồng/tờ), mệnh giá đồng tiền lớn nên được nhiều người ưa chuộng lắm”. Theo quan sát của PV, mặt trước của tờ tiền lì xì triệu đô này là hình ảnh chú gà trống, mặt sau là hình ảnh đàn gà cùng với đó là những họa tiết tương tự trên những tờ tiền đô la của Mỹ.

Cũng là tiền con gà, tờ mệnh giá 100 Rupiah của Indonesia phát hành năm 1984 được dân cung ứng tung ra dịp Tết này. “Đây là 1 trong số rất ít tờ tiền thật có in hình con gà đẹp, ngoài tờ tiền gà của Indonesia, hầu như chỉ còn tờ tiền con gà của Nhật, nhưng con gà Nhật thì hình ảnh rất nhỏ và không đẹp bằng. Tiền con gà Indonesia với màu sắc đỏ tươi tắn, được quan niệm là

mang lại may mắn và hạnh phúc, nhất là trong dịp Tết sắp tới”, anh Thái giới thiệu.

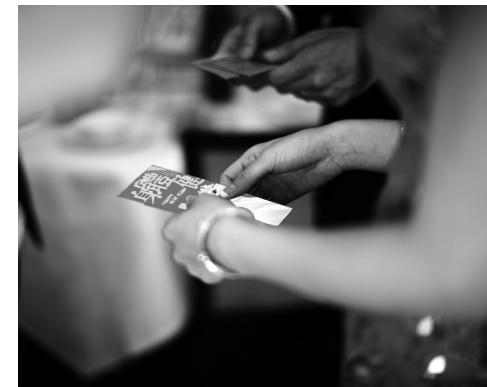
TUNG CHIỀU HỎA MÙ

Hiện nay, ngoài tiền in hình gà lên ngôi, theo tìm hiểu của PV thì bộ tiền tứ linh “Long Ly Quy Phụng” gồm 4 tờ tiền thật đang lưu hành tại các nước Bhutan, Myanmar và Brazil, “Thuận buồm xuôi gió” của Maldives, tiền in hình Phật của Campuchia... cũng được đồ xô săn tìm.

Thế nhưng, các điểm bán hàng đã bắt đầu tung ra các chiêu: “Số lượng hạn chế”, “hang khan hiếm”, “khó kiểm”... để đẩy giá lên cao. Khi chào hàng với PV, Hà, một điểm bán tiền trên đường Đinh Tiên Hoàng, quận Bình Thạnh nói: “Mặc dù mới xuất hiện cách đây vài năm nhưng tờ 2 USD luôn tao nhưng cơn sốt khi được săn lùng để lì xì và luôn trong tình trạng cháy hàng vào những ngày giáp Tết”.

“Theo dự đoán của giới chơi tiền, năm nay tờ 2 USD in hình con gà vẫn sẽ là tờ tiền “hot” nhất. Bởi chúng được phát hành với số lượng hạn chế. Vả lại theo quan niệm thì đồng 2 USD là đồng tiền may mắn nhất, hơn nữa lại còn được in hình con gà - linh vật may mắn cho năm Đinh Dậu sắp tới. Nên chắc chắn sẽ được nhiều người ưa chuộng và săn lùng mặc dù giá của nó không hề rẻ”, Hà nói thêm.

Sau những lời quảng cáo mang tính chất “khan hiếm”, “có hạn” nói trên, Hà báo giá tờ 2 USD mạ vàng với giá 550 ngàn đồng. Tương tự, Chúc, chủ shop tiền lì xì ở quận 10 cũng dùng chiêu trò tương tự: “Hiện nay, số lượng nhập về mỗi đợt có giới hạn, trong khi đó nhu cầu thì rất cao, thường dẫn đến tình

Lì xì thời nay đã có nhiều thay đổi, có khi mang nặng vật chất

trạng cháy hàng. Nếu anh mua thì hãy đặt ngay bây giờ, chứ vài bữa nữa thế nào giá cũng lên rất cao cho mà xem”.

Một số nơi cũng cho biết, do tiền xưa, hiếm, khó tìm nên giá cũng cao. “Vì là tiền xưa nên số lượng còn rất hạn chế, nếu có nhu cầu thì anh hãy quyết định sớm, nếu không là không còn hàng”, Thắng nói khi giới thiệu về tờ mệnh giá 100 Rupiah của Indonesia phát hành năm 1984. Ông Nguyễn Minh Bảo, một chuyên gia về kinh tế tại TP. HCM cho biết: “Việc những người này giới thiệu và quảng cáo là hàng khan hiếm, số lượng có hạn... thực chất chỉ là chiêu trò để bán hàng mà thôi”.

“Khi đó, họ đánh vào tâm lý của người mua, nếu không mua bây giờ thì ít hôm nữa sẽ hết hàng, giá lên cao. Đây là chiêu thường thấy của những người bán hàng, vì thế người mua phải hết sức bình tĩnh, không nên nghe theo những lời quảng cáo đó mà mua hàng hóa. Thậm chí, có thể mua với mức giá cao hơn”, ông Bảo nói.

Nói về việc tặng tiền lì xì, GS.TSKH Trần Ngọc Thêm, chuyên gia nguyên cứu văn hóa Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia TP. HCM) cho rằng: “Theo quan niệm vào đầu năm mới, người lớn thường lì xì cho trẻ nhỏ hoặc con cháu mừng tuổi ông bà là nét đẹp văn hóa truyền thống của dân tộc. Sở dĩ người ta thường mừng tuổi là tiền lẻ (số lẻ) là tượng trưng cho sự sinh sôi, nảy nở”.

“Ngày nay, tình trạng này đang bị biến tướng, pha tạp nhiều thứ. Người ta không chỉ tặng tiền lẻ của đất nước mà còn tặng nhiều loại tiền của quốc gia khác nhau, với mệnh giá khác nhau, có khi mang nặng giá trị vật chất”, GS.TSKH Thêm chia sẻ.

CẦU MONG MAY MẮN, TÀI LỘC

Ông Nguyễn Thành Vân, Giám đốc Công ty Phong thủy Thanh Vân (TP. HCM) cho biết: “Các loại tiền liên quan đến các con vật của năm, hay những đồng tiền xuất phát hoặc có các sự kiện gắn với may mắn, thuận buồm xuôi gió... luôn được người chơi tiền săn đón. Họ cho rằng, nếu sở hữu nó thì sẽ mang may mắn, tài lộc. Đặc biệt là vào dịp đầu năm mới, nếu sở hữu nó thì tượng trưng cho sự may mắn cả năm. Vì thế người dân mua loại tiền này không có gì là lạ”.

Câu chuyện tình yêu bi thảm gắn với sự ra đời của tượng gà lớn nhất Việt Nam

LÂM QUYÊN

Với những chỉ số ấn tượng, bức tượng gà trống chín cựa bằng bê tông đang vươn cổ gáy giữa làng được xem là pho tượng gia cầm lớn nhất Việt Nam. Ý tưởng xây tượng con gà xuất phát từ đề tài cấp nước sinh hoạt cho đồng bào dân tộc thiểu số. Tuy nhiên, ý nghĩa sâu xa của tượng gà đúc "gáy" gắn liền với một câu chuyện tình bi thương nơi núi rừng Tây Nguyên. Đến nay, câu chuyện ấy được lưu truyền từ làng này sang làng khác và vẫn còn nguyên giá trị.

TƯỢNG GÀ, HỆ LỤY CỦA TỤC THÁCH CƯỚI

Từ câu chuyện tình éo le gắn với chuyện con gà chín cựa, nhiều người gọi làng K'Long là làng "My Nương" hay còn gọi là làng gà Đaraho (thuộc thôn Đaraho, xã Hiệp An, huyện Đức Trọng, tỉnh Lâm Đồng) của Tây Nguyên. Câu chuyện tình lâm ly và tượng gà trống chín cựa nằm ở giữa làng thô thiển chúng tôi đến với nơi đây. Theo lời chỉ dẫn của người dân, từ ngã ba Finom (Đức Trọng) đi về hướng Đà Lạt khoảng 7 cây số, chúng tôi rẽ vào con đường đất đỏ có bánh xe gió phía bên trái. Đó là dấu hiệu chỉ vào làng K'Long, nơi sinh sống của hàng trăm hộ người dân tộc K'Ho, Chil... cùng với "con gà chín cựa" khá đặc biệt được Trung tâm Sách kỷ lục Việt Nam công nhận là tượng gà trống lớn nhất Việt Nam vào năm 2005.

Cũng như nhiều buôn làng khác ở Tây Nguyên, làng "My Nương" cũng có rất nhiều truyền thuyết, nhưng có một câu chuyện đầy chất bi thương mà các già làng thường vẫn hay kể cho con cháu nghe trong những dịp Tết đến xuân về thì đến nay người K'Ho, người Chil vẫn nhớ như in. Với chất giọng trầm ấm, từ tốn, mặc dù chưa nói sôi tiếng Kinh lám nhưng già làng K'Luk Sô (85 tuổi) vẫn hào hứng giải thích cẩn kẽ cho chúng tôi hiểu về phong tục gắn bó với cuộc sống của bà con nơi đây hàng thế kỷ liền.

Chỉ cánh tay già nua của mình về phía tượng gà trống đang đứng sừng sững như thách thức với trời xanh, già làng K'Luk Sô tâm sự: "Từ xa xưa, ở làng Đaraho này có đôi trai tài gái sắc là nàng Hơ Bia và chàng K'Tien. Họ đang độ tuổi trăng tròn và yêu nhau thắm thiết. Họ đi tới đâu, ai cũng trầm trồ khen ngợi và đều mong cho họ sớm nên vợ nên chồng. Nhưng đối với người K'Ho, và người Chil... từ bao đời nay lại theo chế độ mẫu hệ nên đàn bà phải đi cưới chồng với lễ thách cưới là 5 con trâu, 20 tấm xà-rông và 5 con gà. Tuy nhiên, bố K'Tien cho rằng gia đình Hơ Bia quá nghèo nên của hồi môn sẽ chẳng

Tượng gà chín cựa gắn với câu chuyện tình bi thảm vang vọng núi rừng Tây Nguyên

được bao nhiêu. Nghĩ vậy nên bố của K'Tien đã bảo với Hơ Bia, nếu muốn bắt K'Tien làm chồng thì phải đem đến 100 chiếc xà - rông và một số lợn săn vật quý như trâu, bò, chiêng, ché... để làm của hồi môn. Vì quá yêu nhau và mong sớm nên vợ nên chồng, chẳng mấy chốc Hơ Bia đã chuẩn bị đầy đủ các lễ vật mà bố của K'Tien đã thách cưới".

Thế nhưng, với bản tính tham lam và ích kỷ, bố K'Tien lại đòi Hơ Bia phải có thêm mấy thứ lễ vật nữa như: voi chín ngà, gà chín cựa... với mục đích làm cho nàng bỏ ý định lấy K'Tien. Ngược lại, đôi trẻ không nản chí, chính K'Tien lại xung phong đi tìm các sản vật do người cha yêu cầu ở tận rừng xanh, còn Hơ Bia ở lại làng chăm lo việc nhà. K'Tien đi ròng rã suốt nhiều ngày liền nhưng vẫn bắt vô âm tín, còn Hơ Bia cũng thao thức từng đêm dài suy nghĩ không biết làm cách nào để tìm được những con vật quý hiếm ấy... Rồi một đêm nàng mơ thấy K'Tien đang bị nạn trên rừng. Lo lắng cho người yêu, Hơ Bia bỏ việc nhà vội vàng lên rừng đi tìm chàng. Nàng đi, đi mãi rồi cuối cùng họ cũng gặp được nhau. Mừng quá, cả hai ôm nhau khóc nức nở rồi gục chết bên sườn núi vì đói khát và kiệt sức.

Cảm động trước mối tình chung thủy nhưng lầm trái ngang của đôi trai gái, lũ voi rừng kéo về quỳ xung quanh họ trong suốt thời gian dài rồi lăn ra chết và hóa thành đá ở cách làng Đaraho không xa. Nơi ấy sau này được người đời gọi là núi Voi vì dáng núi có hình đòn voi nằm. Ông Ha Thiên, Trưởng

Ông Ha Thiên, Trưởng thôn Đaraho nhắc lại câu chuyện tình giữa nàng Hơ Bia và chàng K'Tien

Có lẽ ai lần đầu tiên đặt chân đến làng gà Đaraho cũng phải trầm trồ bởi tượng gà trống khổng lồ được thiết kế tinh tế và trở thành biểu tượng của làng. Kiến trúc sư Lữ Trúc Phương - tác giả của các công trình Hồ Rồng, Đường lên trăng... ở Đà Lạt cho biết: "Năm 1978, tôi và nhà điêu khắc Thụy Lam vào làng K'Long làm việc đã nghe được câu chuyện tình dân gian đầy bi thương, cảm động lòng người ở núi rừng Tây Nguyên. Do đó, tôi đã liên tưởng đến một truyền thuyết xa xưa của dân tộc Việt Nam trong việc thách cưới".

"Cùng thời điểm đó, chính quyền địa phương giao thiết kế và xây dựng một công trình cấp nước sinh hoạt cho đồng bào dân tộc ở làng Đaraho, tôi đã nghiên cứu và muốn đưa ra ý tưởng làm thế nào để vừa có thể xây dựng được một công trình công ích đồng thời tạo ra một biểu tượng văn hóa mang đậm bản sắc dân tộc ngay dưới chân núi Voi hùng vĩ, nhiều huyền thoại và cũng là khu căn cứ Cách mạng trước năm 1975 đã đi vào lịch sử", kiến trúc sư Phương cho biết thêm.

Năm 1979, tượng con gà trống chín cựa nặng 8 tấn với chiều cao 3,2 mét đặt trên bệ đá cao 1,5 mét ở giữa làng K'Long ra đời. Tượng gà trở thành một công trình công ích phục vụ đời sống cho bà con các dân tộc ở địa phương, đồng thời là một nét văn hóa độc đáo của người K'Ho và người Chil. Kiến trúc sư Phương chia sẻ: "Đến năm 2005 điều thú vị đã đến với bản thân tôi cũng như làng Gà Đaraho là tượng con gà to lớn - được các nhà sưu tập liệt kê vào sách những kỷ lục Việt Nam. Giờ đây, con gái trong làng Đaraho vẫn duy trì tập tục cưới chồng truyền thống theo chế độ mẫu hệ nhưng họ đã có thể yên tâm rằng không còn nhà trai nào thách cưới gà chín cựa nữa. Bởi nhìn vào tượng gà sừng sững giữa làng như lời nhắc nhở hãy bỏ những hủ tục hà khắc để đôi lứa đến với nhau, cùng nhau xây dựng cuộc sống tốt đẹp hơn".

NHÌN TƯỢNG GÀ NHỎ ĐẾN HƠ BIA-K'TIEN

Ông Ha Thiên, Trưởng thôn Đaraho cho biết: "Vào dịp hội mùa nhà nào có gạo góp gạo, có gà góp gà... nhưng góp tiền mua trâu và 1 chén rượu cần là bắt buộc. Trong trang phục dân tộc truyền thống, mọi người đánh cồng chiêng, uống rượu cần, múa hát ca ngợi Yang (trời - PV) đã giúp cho dân làng có chén cơm, có sợi vải, mưa thuận gió hòa... và cùng nhau cầu nguyện cho tình yêu đôi lứa luôn trọn vẹn không bị chia cách. Cứ thế, lời kể về chú gà chín cựa đã đi từ làng này qua làng khác và trở thành một truyền thuyết đẹp ở xứ sở cao nguyên Lâm Viên".

"Đại gia" tung tiền săn "mỹ kê vảy cá" để rước "đại cát" về nhà trong năm mới

NGUYỄN NGỌC

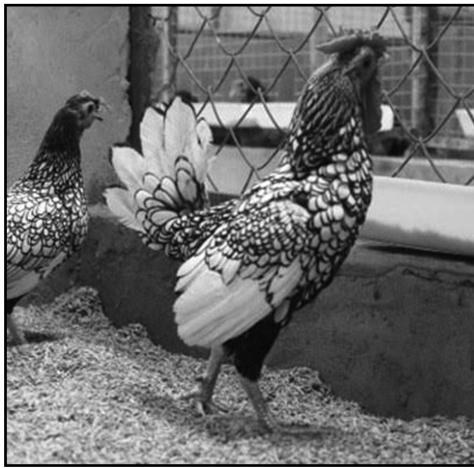
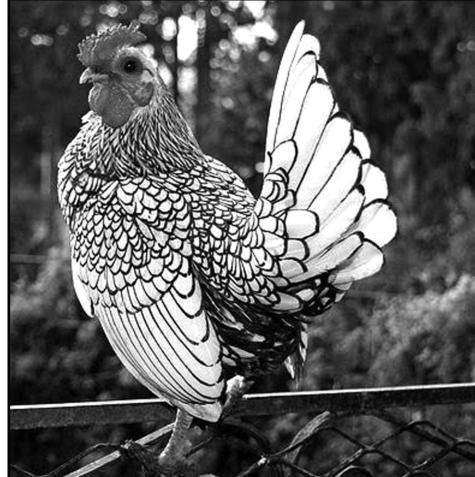
Trước thềm xuân Dinh Dậu 2017, giới "đại gia" rục rịch săn lùng gà quý, gà độc chơi Tết. Đón đầu thị hiếu, nhiều trại gà cảnh cũng bắt đầu tung ra thị trường những giống gà lạ, độc đáo. Ngoài các loại chim quý, hiếm như công, trĩ... giới "đại gia" đang lùng sục loại "mỹ kê vảy cá" nhập ngoại để rước "đại cát" cho năm mới. Với bộ lông hình vảy cá lạ mắt, dáng đứng hùng dũng, tên gọi mang lại may mắn... gà vảy cá đang được xem như của hiếm, được nhiều người tìm mua.

CHI TIỀN KHỦNG "SĂN" GÀ ĐỘC

Thời điểm hiện tại, các loại sản vật chơi Tết đã được "lên kệ". Thị trường đồ chơi Tết, sinh vật cảnh chơi Tết cũng rực rịch chào hàng. Đặc biệt, năm nay "cầm tinh" con gà nên các giống gà cảnh đang được giới "đại gia" chú ý, quan tâm. Ghi nhận thực tế, PV được biết, ngoài các loại gà cảnh thông thường, năm nay, gà vảy cá, được mệnh danh là "mỹ kê vảy cá" đang được giới "đại gia" cực kỳ thích thú. Tại thị trường TP. HCM, giới kinh doanh gà cảnh cho biết, so với năm ngoái, thời điểm này, khách hàng đặc biệt quan tâm nhiều đến việc mua gà để chơi Tết. Trong đó, các giống gà lạ, độc đáo đang được nhiều người săn lùng.

Theo giới kinh doanh gà cảnh, mọi năm, giới "đại gia" chủ yếu mua các giống chim quý như công, trĩ... Tuy nhiên, năm nay, các loại gà cảnh lại được nhiều khách hàng quan tâm. Anh Phan Minh Hồng, chủ trang trại Minh Hồng (tỉnh Bình Dương) cho biết: "Ngoài các loại gà thường thấy như gà tre, gà rừng, gà lôi, gà quý phi,... năm nay, khách hàng đặc biệt chuộng gà vảy cá. Chưa đến Tết, nhưng tôi đã nhận được nhiều đơn đặt hàng của nhiều người". Theo anh Hồng, gà vảy cá không phải là giống gà mới lạ, chưa từng xuất hiện tại Việt Nam. Tuy nhiên, ở thời điểm hiện tại, giống gà này đang trở thành hàng "hot" với nhiều lý do.

Theo lý giải của anh Hồng, sở dĩ gà vảy cá đang làm mưa làm gió trên thị trường gà cảnh chơi Tết bởi giống gà này có bộ lông khá đặc biệt: "Gà này không có màu lông sắc sỡ như những giống khác. Tuy nhiên, lông của chúng lại có hoa văn, màu sắc hết sức đặc biệt. Chúng có kích thước tí hon với bộ lông vũ tròn trịa hình vảy cá lớp rất đặc biệt. Chúng thường có 2 màu vàng và trắng cùng bộ lông đậm, đều, viền đen hình vảy cá xếp chồng lên nhau một cách rõ nét tạo nên vẻ đẹp hết sức thanh tao", anh Hồng cho biết.

Gà vảy cá ở trang trại Minh Hồng

Quan sát trực tiếp, PV nhận thấy gà vảy cá có thân hình khá nhỏ, trọng lượng từ 700g - 800g/con trưởng thành nhưng rất dạn người. Người xem có thể đến gần, vuốt ve, xem gà khá thoải mái. Đặc biệt, trông từ xa, gà vảy cá trông như một con cá chép di động, trông rất ngộ nghĩnh. Được biết, trên thị trường, hiện nay, giống gà này có giá từ 6-8 triệu đồng/cặp gà trưởng thành. Trong khi đó, gà con trên 6 tháng tuổi cũng có giá khá cao khi được rao bán với giá 600.000 đồng/con. Mặc dù có giá bán cao ngất ngưởng, nhưng nhiều trại gà vẫn đang trong tình trạng "cháy hàng".

Anh Lê Tám, chủ trại gà vảy cá Lê Tám (quận Bình Tân, TP. HCM) cho biết: "Tôi nuôi giống gà này từ năm 2010. Tuy nhiên, năm nay, gà này được khách hàng chuộng hơn mọi năm. Thậm chí, có thời điểm, tôi còn giao hàng ra tận Hà Nội. Mấy bữa nay miền Bắc đang lạnh nên khách hàng có vẻ chững lại. Tuy nhiên, họ vẫn đặt hàng, nói đợi thời tiết ấm trở lại sẽ nhận gà". Cũng theo người này, tại TP. HCM, Bình Dương, Long An,... thi trường mua bán gà vảy cá đang rất náo nhiệt. Nhiều trại chưa nắm bắt được thị hiếu khách hàng nên tình trạng "cháy hàng" xảy ra. Năm nay,

giá gà vảy cá tăng cao hơn nhiều năm trước nhưng cũng không đủ gà để bán.

"MỸ KÊ" RƯỚC "ĐẠI CÁT" VÀO NHÀ?

Theo tìm hiểu của PV, gà vảy cá thu hút giới "đại gia" không chỉ bởi bộ lông tựa vảy cá ngộ nghĩnh mà còn mang ý nghĩa phong thủy. Theo đó, loài gà này không chỉ dễ gần, có màu lông đặc đáo mà còn tượng trưng cho sự may mắn. Anh Hồng cho biết: "Gà vảy cá được nuôi ở nhiều quốc gia chứ không riêng gì ở Việt Nam. Nếu tìm hiểu kỹ, người nuôi sẽ biết việc người Nhật rất chuộng giống gà này dù nó xuất thân từ Anh. Ở bên Nhật, người ta gọi gà này là gà đại cát. Được biết, người Nhật thích gà này bởi nó có tướng oai vệ, dũng mãnh nhưng lại có bộ lông hết sức thanh tao. Hơn nữa, đây là giống gà dễ nuôi, cho trứng tốt, tỷ lệ nở cao nên dễ sinh sôi, phát triển. Vì vậy, người ta tin rằng nuôi gà vảy cá sẽ đem lại may mắn".

Đặc biệt, nhiều người chơi giống gà này cũng khẳng định, gà vảy cá có tiếng gáy thanh, trong sáng. Ông Bùi Tân Quốc (56 tuổi, ngụ quận Bình Tân, TP. HCM) cho biết: "Tôi thích giống gà

này bởi nó có tiếng gáy rất thanh. Tiếng gáy của giống gà này không chói tai, đanh như gà thường. Hơn nữa, chúng lại rất dễ gần, khi nuôi cũng ít chiếm diện tích. Tuy nhiên, để có được gà đúng chuẩn gáy hay, lông đẹp thì không dễ dàng gì". Theo ông, gà dáng chuẩn chữ S, gà trống không được có lông bờm dài, không có lông mă lại, không có lông phụng, có mồng trà, lưng ngắn, đầu và đuôi cao gần như nhau, màu nền, gồm màu vàng và trắng phải sạch và mỗi lông đều phải có viền vảy cá màu đen tuyền, lông đuôi cũng phải có viền (tuy rất hiếm) và các viền ở cánh phải đen và rõ.

Một trong những lý do khác, khiến gà vảy cá được nhiều người ưa chuộng bởi chúng rất gần gũi với con người, đặc biệt là trẻ em. Anh Hồng cho biết: "Đây là giống gà rất dễ nuôi, dễ chăm sóc. Khi nuôi, chúng cũng không cần không gian rộng, thức ăn cũng không cần quá cầu kỳ. Đặc biệt là gà vảy cá rất dễ gần. Ở tuổi trưởng thành, gà vảy cá có thể cho người nuôi thoải mái ôm áp, vuốt ve. Điểm này rất thu hút trẻ em. Do đó, không ít các khách hàng của tôi là những gia đình có trẻ em. Họ mua gà vảy cá ngoài mục đích làm cảnh còn mang nghĩa "thú cưng" cho con nhỏ của mình".

Trong khi đó, nhiều chủ trại gà cũng khẳng định, nhiều khách hàng đã đặt gà vảy cá để làm gà cúng trong dịp Tết. Theo những người này, dù không nổi tiếng thịt ngon, quý như gà Đông Tảo nhưng với biệt danh gà "đại cát", nhiều người còn lùng giống gà này để cúng tổ tiên. Ông Quốc chia sẻ: "Đối với người thích chơi gà cảnh, thì gà vảy cá chỉ là một giống gà đẹp. Còn quan niệm gà này tốt xấu, đem lại may mắn hay không là do cách nghĩ của mỗi người. Trước giờ, tôi vẫn chỉ nuôi gà này để làm cảnh. Tuy nhiên, nhiều người tìm mua gà này để làm gà cúng thay cho gà ta. Do lông nó nhìn như vảy cá chép mà người ta liên tưởng rồi gọi chúng bằng cái tên khác là gà cá chép. Nhiều người dùng gà vảy cá thấp huyền trong dịp Tết với mong muốn con cái học hành giỏi giang, thành đạt như tích "Cá chép vượt vũ môn)".

Anh Bùi Văn Hải, thành viên của Hội sinh vật cảnh quận 3 (TP. HCM), cho biết: "Nhiều anh em trong hội có sở thích nuôi chim, gà cảnh. Đa số nuôi theo kiểu thấy đẹp thì nuôi chứ ít người chạy theo quan niệm phong thủy tốt xấu. Thực ra, nuôi gà cảnh cũng khó, dụng công, dụng tâm chăm sóc rất nhiều. Mình gần gũi nhiều, yêu thương như thú cưng nên thấy gà cảnh quý giá. Tuy nhiên, mọi người cũng nên lưu ý, gà cảnh cũng là gia cầm, có thể mang dịch bệnh. Nếu muốn nuôi lâu dài, người nuôi phải tiêm ngừa đầy đủ, phòng ngừa các loại bệnh, đặc biệt là các loại cúm trên gia cầm".

DÂN GIAN XEM CON GÀ ĐẸP NHƯ ĐÌỀM ĐẠI CÁT

Ông Nguyễn Vũ Tuấn Anh (chuyên gia nghiên cứu văn hóa Trung tâm nghiên cứu Lý học Đông Phương, Hội nghiên cứu khoa học Đông Nam Á-Việt Nam) cho biết: "Gà được dân gian Việt Nam quan niệm vừa cầm quý, vừa cầu may. Một chú gà trống có bộ lông đẹp, dáng đi bê vệ... được ví như đìème đại cát trong nhà. Việc yêu thích nuôi gà kiểng, gà đẹp cũng xuất phát từ quan niệm xa xưa. Thế nhưng, dần dà, việc nuôi gà kiểng chỉ còn là sở thích, yêu tố phong thủy chỉ nhằm mục đích nâng giá trị của sản phẩm".

Anh Trần Nhữ Giáp chia sẻ câu chuyện sang Indonesia tìm mua giống gà đen thuần chủng đắt nhất thế giới về Việt Nam

Giống gà đen Ayam Cemani (còn gọi là gà đen Indo hay gà mặt quỷ) là giống gà hiếm trên thế giới, xuất xứ Indonesia

Một người dân ở đảo Java, thuộc miền Trung nước Indonesia, đầu mối cung cấp gà đen dòng thuần cho anh Giáp

Những chú gà đen quý hiếm đang được nuôi tại trang trại anh Giáp

NAM ANH

Dể đưa giống gà đen Ayam Cemani đắt nhất thế giới về Việt Nam, anh Trần Nhữ Giáp đã bỏ ra hàng trăm triệu đồng với 6 lần lặn lội sang các vùng hẻo lánh ở Indonesia.

Tại hội chợ nông nghiệp diễn ra dịp Tết 2015 tại Hà Nội, nhiều người không khỏi tò mò với sự “xuất hiện” của một con gà đen Indonesia được treo bảng giá trên 50 triệu đồng. Chủ sở hữu con gà đắt tiền ấy không có mặt tại hội chợ. Vì thế, ít ai biết được câu chuyện tìm kiếm giống gia cầm đắt đỏ này diễn ra như thế nào. Câu chuyện về giống gà “siêu đen” xuất xứ từ đất nước vạn đảo, mà người dân bản địa đặt cho cái tên Lamborghini (tên một thương hiệu siêu xe nổi tiếng thế giới) lại gợi mở trong dịp Tết Đinh Dậu 2017 này, khi nó được nhắc đến là 1 trong 10 loại thực phẩm siêu đắt trên thế giới. Giá một con gà trống đến 2.500 USD, tương đương trên 50 triệu đồng.

GIỐNG GÀ ĐẶC BIỆT

Chủ nhân của chú gà đặc biệt ấy là anh Trần Nhữ Giáp, chủ 4 trang trại chim lớn ở miền Bắc, một “đại gia chăn đẻ” đúng nghĩa như bạn bè anh thường gọi. Anh Giáp cho biết, hiện trang trại không chỉ có một chú gà đen Ayam Cemani trưng bày hồi cuối năm 2014, mà đã trên 40 con. Tất cả là đều là dòng thuần chủng 100%, được anh mang trực tiếp từ Indonesia về. Để đưa thành công giống gà đắt nhất thế giới về Việt Nam, chủ trang trại phải lặn lội tới những vùng quê hẻo lánh của đảo Java tới 6 lần.

Anh kể, đã nhiều năm nghiên cứu về giống gà đen Ayam Cemani. Đây là một giống gà quý có lông, mắt, mào, nội tạng đều đen tuyền ở Indonesia. Tháng 8/2014, khi một người bạn báo tin tìm được nơi bán, anh đã làm ngay thủ tục bay sang nước này. Tuy nhiên, khi đến nơi, anh phát hiện đó không phải là giống gà mà mình đang tìm kiếm, mà là gà Hắc Phong, là gà có da và lông đen ở Trung Quốc. Anh Giáp cũng liên hệ với các môi hàng chuyên chơi chim cảnh ở nước bản địa, nhưng thất bại.

2 tháng sau, anh Giáp lại khăn gói lên đường tới Indonesia một lần nữa, khi hay tin có người rao bán một cặp gà đen thuần chủng với giá gần 100 triệu đồng. Giao dịch thành công, anh Giáp là người đầu tiên sở hữu giống gà đắt

Hành trình đưa giống gà đắt nhất thế giới về Việt Nam

nhất ở Việt Nam. Thế nhưng, do khí hậu thay đổi, chế độ chăm sóc chưa phù hợp, chỉ một thời gian ngắn, chú gà mái đột ngột lăn ra chết. Mong muốn nhân giống thuần chủng loại gà đặc biệt này của anh một lần nữa thất bại.

Tìm mua con mái thay thế không được, anh Giáp cho lai với giống gà Hắc Phong mong giữ được một phần gen quý. Nhưng dù đã nghiên cứu và áp dụng các kỹ thuật chuyên môn, song kết quả con lai lại chiếm phần lớn đặc tính của con mái. “Gà con ban đầu có màu đen hoàn toàn từ chân tới ruột. Thế nhưng càng lớn, màu sắc của chúng càng biến đổi, và màu đen nhạt dần. Một số bộ phận chuyển hồng”, anh Giáp cho hay.

Tháng 2/2015, dù thời tiết ở Java - quê hương của giống gà này không thuận lợi, nhưng anh Giáp vẫn “xách ba lô lên và đi”. Chuyến đi tiếp theo của anh lại thất bại, bởi chỉ gặp được gà lai, không phải dòng thuần.

Đến tháng 6/2015, ông chủ 4 trại chim quý này lại khăn gói sang Indonesia, vì hay tin một người dân trong khu vực anh đã đi qua có giống gà đen thuần chủng. Vùng quê này thuộc khu vực miền Trung đảo Java hẻo lánh không có taxi, xe khách chỉ dừng lại ở điểm đầu đường lớn. Nhưng anh vẫn quyết tâm cuốc bộ để tìm bằng được giống gà quý. Sau những ngày vất vả, anh đã tìm được khu vực chuyên buôn gà đen.

“Dân bản địa nói tiếng Anh rất kém, việc trao đổi thông qua phiên dịch cũng khó khăn. Sau hơn 10 ngày tìm kiếm, tôi đến được một hộ gia đình nuôi gà thuần chủng, không lai tạo, nằm cách thành phố vài trăm km”, anh kể.

Gà thuần chủng Ayam Cemani được người dân quanh vùng coi là con vật quý giá, linh thiêng và mang lại may mắn. Chúng được dùng làm vật phẩm tế lễ trong những dịp đặc biệt.

NHẬN BIẾT GÀ THUẦN QUA MÀU SẮC LƯƠI VÀ HẬU MÔN

Khi anh Giáp bày tỏ khát khao mua được giống gà thuần chủng với số lượng lớn, người dân tỏ ra không mặn mà. Anh đã phải ngồi hàng tiếng đồng hồ chờ chủ nhà cầu nguyện mới thường lượng được tiếp.

“Mỗi ngày, người dân ở đây cầu nguyện 4 lần: sáng, trưa, tối và nửa đêm. Mỗi lần kéo dài hàng tiếng đồng hồ. Vì thế, tôi phải mất 2 ngày mới hẹn gặp và thỏa thuận được với họ. Tháng 6 là tháng ăn chay của địa phương. Tôi cũng phải rất khó khăn mới có thể thích nghi được”, anh Giáp nhớ lại.

Hôm sau quay trở lại, người dân tỏ ra hiếu khách hơn, họ chia sẻ cho anh cách nhận biết đâu là gà thuần chủng và gà lai. Ngoài kiểm tra bằng kỹ thuật trong ngành, người nuôi có thể nhận biết gà thuần qua màu sắc lưỡi và hậu môn. Sau khi gom ở các hộ nuôi, anh

mua được 10 con gà đen loại 5-6 lạng và hơn 30 gà con.

“Gà đen ở đây không quá đắt, nhưng nếu tính chi phí đi lại, tìm kiếm, mỗi con có giá 30-40 triệu đồng. Tính ra tổng chi phí cho các chuyến đi của tôi lên tới vài trăm triệu đồng”, anh Giáp chia sẻ.

Biết được anh Giáp đã đưa thành công giống gà đen thuần chủng về Việt Nam, rất nhiều người đã đến hỏi mua. Nhưng hiện anh không bán và dự định nghiên cứu, nhân giống rộng rãi để giảm giá thành, đưa giống gà này thành thương phẩm như với vịt trời, sâm cầm anh đã làm trước đây.

“Hiện đã có người trả giá một con gà đen 30 triệu đồng nhưng tôi không có ý định bán. Nếu nhân được giống này, nó sẽ trở thành con gà đẻ trứng vàng”, anh cho hay.

Tuy nhiên, theo nghiên cứu của ông chủ này, trung bình mỗi năm, một con gà mái chỉ cho khoảng 70-76 trứng. Tỷ lệ nở không quá 50% và sống sót, sinh trưởng tốt cũng không cao. Do đó, anh đang điều chỉnh chế độ chăm sóc cũng như kỹ thuật áp nở. Anh khuyến cáo người dân chưa nên đầu tư vào giống gà này, bởi vốn lớn và nhiều rủi ro.

Luôn khao khát chinh phục những loài chim quý, hiếm có, giá trị kinh tế cao, anh Giáp cho biết đang lên kế hoạch di Mông Cổ, để chinh phục một giống chim lạ mà anh đã nghiên cứu mấy năm nay.

1 TRIỆU ĐỒNG/CON GÀ 3 TUẦN TUỔI

Giống gà đen Ayam Cemani (còn gọi là gà đen Indo hay gà mặt quỷ) là giống gà hiếm trên thế giới, xuất xứ Indonesia, có giá bán tại thi trường quốc tế lên tới hơn 2.000 USD/con trưởng thành. Giống gà này không quá xa lạ với người chơi sinh vật cảnh Việt Nam vì đã được nuôi thành công ở một số tỉnh phía Nam và ngoại thành Hà Nội. Từ 2 năm nay, loại gà này đã được một trang trại tại Hà Nội gây giống thành công. Giá bán ra thị trường dao động từ 500.000 đến 1 triệu đồng/con gà giống dưới 3 tuần tuổi.

Mặc dù theo nhiều tài liệu khoa học, gà đen Ayam Cemani có giá trị dinh dưỡng vượt trội, đặc biệt tốt cho phụ nữ mang thai, người ốm yếu nhưng cũng vì mức giá đắt đỏ nên hiện chưa có hàng thương phẩm tại thị trường nội địa.

Ông Nguyễn Trọng Tinh (ngụ tỉnh Đăk Lăk), người chơi gà đen Indo cho biết, thoát nhìn qua lần đầu, ông nghĩ đây là loại gà Mông đen. Sau đó càng ngắm kỹ, ông Tinh càng thấy khác. Bỏ ra gần 1 triệu đồng để mua 1 con gà 3 tuần tuổi, sau vài tháng chăm sóc, hiện ông Tinh đã có con trưởng thành. “Gà này nuôi không khó, tướng đẹp, khỏe khoắn, thân thiện lại được quan niệm là đem về nhiều may mắn cho chủ chơi nên càng chơi càng mê”, người chơi cởi mở.

Ông Tinh cho hay đang có ý định gây giống gà đen Indo cung cấp ra thị trường Tây Nguyên. Theo tìm hiểu, một con gà mái đen Indo có thể đẻ tới 60-70 trứng/năm. Nếu chăm sóc tốt, loại gà này có thể nhân giống phổ biến ở Việt Nam.

VĂN AN

Xã miền núi Xuân Sơn (tỉnh Phú Thọ) được coi là "vương quốc" của gà 9 cựa, giống gà có nguồn gốc trong truyền thuyết Sơn Tinh - Thuỷ Tinh.

"Vương quốc" gà 9 cựa trong truyền thuyết Sơn Tinh - Thủỷ Tinh ở huyện nghèo nhất nước

Nằm sâu trong vùng lõi của Vườn quốc gia Xuân Sơn, xã Xuân Sơn, huyện Tân Sơn (Phú Thọ) là nơi được cho là nguồn gốc của giống gà 9 cựa trong truyền thuyết Sơn Tinh - Thủỷ Tinh

Do nuôi theo hình thức bán hoang dã, không sử dụng cám công nghiệp nên gà thường chậm lớn, phải nuôi mất 1 năm mới đạt 1,2-1,5kg. Gà đạt chất lượng thịt cao nhất khi được nuôi từ 2 năm trở lên. Bù lại, nuôi gà 9 cựa khá dễ, không khác gì nhiều so với gà ri, chúng ít bệnh tật

Giống gà 9 cựa đã được nuôi ở đây từ rất lâu nhưng do cuộc sống quá biệt lập nên người dân không hề biết đó là gà quý. "Mãi đến khoảng năm 2000, khi con đường được mở vào xã, thông tin phủ sóng thì mọi người mới biết", bà Hà Thị Hiền, Phó Chủ tịch UBND xã Xuân Sơn, cho hay

Tuy nhiên, theo người dân tại đây, nếu không được nuôi nhốt, lồng, thì dù có được chăm sóc tốt, gà vẫn già và chết. Tuy nói là gà 9 cựa nhưng gà chuẩn ở đây chỉ có tám cựa. Những con gà có đủ 9 cựa cực kỳ hiếm. Theo lời người nuôi, người có tiền cũng chưa chắc đã mua được

Gà 9 cựa có nguồn gốc là gà rừng nên chúng bay và chạy rất khỏe. Đặc biệt, giống gà này chỉ có thể sống trong môi trường bán hoang dã. Mỗi sáng, người nuôi gà cho ăn rồi thả lên rừng. Buổi tối, gà tự về, ngủ trên cây

Do giá trị kinh tế của giống gà cao nên số lượng ở xã Xuân Sơn hiện nay đã tăng lên mức 2.500 con. Hầu như nhà nào cũng nuôi 1-2 con, có trang trại nuôi được 200 con

Giống gà 9 cựa có kích cỡ nhỏ và nặng thường không quá 1,5kg. Điểm đặc trưng của giống gà này là chân to, chắc và mọc đều 3-4 cựa mỗi bên. Gà có đày đủ 9 cựa thì rất hiếm. Hầu hết gà chỉ có 7-8 cựa. Gà được nuôi theo phương thức chăn thả tự nhiên, chủ yếu thả lên đồi cho chúng tự đào bới tìm giun, dế, sâu bọ. Vì thế, tuy chậm lớn nhưng chất lượng thịt rất ngon. Trên một số trang mua bán online, giá gà 9 cựa đang được rao gần 300.000 đồng/kg bồ mẹ, gà con khoảng 250.000 đồng/con. Tuy nhiên, theo chia sẻ của một số người có kinh nghiệm, giá 9 cựa thuần chủng giá không thấp như vậy. Tại các hội chợ Xuân gần đây, gà 7-8 cựa từ Tân Sơn đã được bán với giá 450.000 đồng/kg. Riêng gà có đủ 9 cựa giá lên tới 30 triệu đồng/con. Tân Sơn cũng là địa danh xuất hiện trong danh sách 62 huyện nghèo nhất nước theo Nghị quyết 30a.

Hành trình đi tìm "thần kê" bách chiến bách thắng

của tướng râu kẽm Nguyễn Cao Kỳ

TUẤN PHẠM

Dân chơi gà chuyên nghiệp thường ví những con gà giúp chủ "làm nên cơ nghiệp" là "thần kê". Với người mê đá gà như tướng Nguyễn Cao Kỳ, đá là "gà thần" thì giá nào ông cũng bỏ tiền ra mua...

HUYỀN THOẠI THẦN KÊ

Thời phong kiến dân ta đã mê gà. Đến thời Pháp thuộc, những gia đình có tiền vẫn duy trì thói đá gà ăn tiền. Vùng nông thôn, dù nghèo cũng lấy trò đá gà làm thú tiêu khiển. Chỉ đến khi khủng hoảng kinh tế thế giới, rồi kéo dài nay đến năm 1945, miền Bắc gần như không còn nghe tiếng gà gáy. Tuy nhiên, xuyên suốt thời Pháp thuộc, rồi tới thời chống Mỹ, bà con vùng Nam kỳ lục tỉnh nuôi gà đá khá rầm rộ.

Nhiều địa phương nổi danh với phong trào nuôi gà nòi như Hậu Giang, An Giang... vẫn cho ra lò những chú gà oai phong lâm liệt. Ban đầu, các cuộc tranh tài chỉ có tính giải trí, giữa xóm này với xóm khác. Về sau một số người chen vào, nuôi gà nòi chuyên nghiệp đá ăn tiền. Tiếp đó, phong trào bùng lên rồi lan sang qua tới Nam Vang (Campuchia).

Từ xưa người Cao Miên có loại gà đá Tà-Lóc, không có cựa, nên chỉ đá bằng đôi chân, vì vậy mới gọi là Gà Đòn. Gà này cũng đá rất hăng, nên được Việt Kiều Campuchia nuôi để đá chơi trong 3 ngày Tết Nguyên đán cho đỡ nhớ nhà, chứ không ăn tiền. Mãi tới khi có một số về thăm quê, mua gà nòi đem lên nuôi và mở trường gà lớn Stung Meng Chây, cách thủ đô Phnom Penh 10km, mới bắt đầu có chuyên ăn thua bằng tiền bạc.

Các tay chơi ở miền Nam lái xe hơi đi Nam Vang tham gia vào trò đèn đỏ. Nỗi như còn thời này có ông Hai Hiển nhà ở Cao Lãnh. Tuy nhiên, những trận đấu cụ thể của "chiến kê" trong đàn gà ông Hai Hiển không thấy tài liệu nào nhắc lại. Chỉ biết rằng cho đến ngày nay, nhắc tới "bốn" gà ông Hai Hiển, dân mê gà chơi đều tôn là "linh kê" bách chiến bách thắng.

Còn trong số Việt Kiều nuôi gà nòi, nổi tiếng có Lâm Minh Sén, ở xã Vĩnh Lợi Tường, quận Peamchor, tỉnh Prey Veng, giáp ranh với xã Thủ Đường Phước, quận Hồng Ngự, tỉnh Kiên Phong (nay là Đồng Tháp). Người ta kể lại, khoảng năm 1938, một lần đi xem đá gà trong xóm, thấy có con gà trống thật oai phong ông Lâm Minh Sén bỏ ra số tiền lớn mua đem về gây giống.

Vài tháng sau, lứa gà đầu tiên giữa cặp "tiên đồng ngọc nữ" này nở được 14 con với màu sắc khác nhau. Trong số này, có một con rất đặc biệt và dị dạng lông đen tuyền, không có đuôi. Sén rất thích, đặc tên là Ô Truy. Cùng một bầy, nhưng con gà đen cùi đuôi rất

Khi tướng Kỳ chuẩn bị đem gà đi đá đòn, các thầy gà sau khi nắm "lý lịch" đối thủ sẽ chọn một con phù hợp rồi tăng tốc huấn luyện

khác lạ, không chịu ngủ dưới đất mà chỉ ngủ trên cây. Cùng một bầy nhưng con gà này tính cô độc, không chơi với ai. Thân hình thì dị dạng, tròn trịa như trái banh và rất ít gáy.

Một hôm có người tên Xả Cập, cũng người làng Vĩnh Lợi Tường tới thăm nhà ông Sén để xem con Ô Truy. Vốn là tay nuôi gà sành sỏi nên Xả Cập chỉ một lần quan sát gà là khám phá ra một cái bớt đen, nằm giữa cái lưỡi màu hồng lợt của gà. Ngoài ra gà còn có một cái lông voi, mọc ở giữa cánh. Đồng thời còn có thêm một cái vảy nhỏ, mọc trong ket ngón chân giữa, mà dân chuyên nghiệp gọi là vảy Yểm Long. Tóm lại, theo kinh kê, thì đây là một con "thần kê", có một không hai trên đời.

Sau khi tới tuổi "chinh chiến", con Ô Truy đụng độ với con gà điêu hay nổi tiếng trong vùng. Ông Sén thì tự tin với con gà nhìn cục mịch trong khi phe bên kia khinh thường ra mặt. Họ tưởng ông Sén khờ nên cáo độ rất lớn. Vừa xuất trận, chỉ thấy "cuc thịt" màu đen co chân nhảy lên đá nghe cái "ret" đã thấy con gà điêu giãy giụa rồi chết tươi. Thì ra con Ô Truy đã đâm ngay cựa vào cuống họng đối thủ. Từ đó tiếng tăm Ô Truy vang dội khắp vùng.

Một tay chơi ở miền Nam có con gà đá rất hay, nghe nói bên Campuchia có "thần kê" nên ngứa lỗ mũi, quyết đem "chiến kê" của mình sang tranh tài cao thấp. Tay chơi này là một cự phú đắt Càn Thơ nên đã đem rất nhiều bạc vàng sang thách đấu. Ngoài ra còn có đám đàn em cũng là những tay chơi khét tiếng ôm tiền sang "ăn theo". Nhìn thấy bộ dạng của Ô Truy, các tay chơi cự phú ôm bụng cười nghiêng ngả bởi theo họ, con gà này đẹp mai cùn không nên thua thì đừng kể tới chuyện đấm đá. Xung trận, cả hai đối thủ gõm

nau rất lâu để thăm dò. Đã thắng nhiều trận nên con gà xám tung chân đá thế liền hoàn.

Con Ô Truy cũng tung mình nghênh chiến. Cả 2 con gà đá tung bụi mù mịt trong khoảng 2 phút nhưng hầu như không con nào dính đòn của nhau vì các cú ra đòn đều bị đối phương hóa giải. Bỗng đứng con Ô Truy phóng vút lên và đá nghe "bịch" một tiếng. Chỉ thấy con gà xám nằm giãy chết, vì bị con Ô Truy tung cựa đâm vỡ đầu.

Bấy giờ ở Nam Vang có vị hoàng thân nuôi được một "chiến kê" rất dung mãnh đặt tên Krongpha. Con gà này đá hàng chục trận toàn thắng nên được coi là "thần kê hoàng gia". Nghe tin con Ô Truy bị tướng nhưng đá hay, vị hoàng thân đã thân ôm gà về vùng biên giới so tài cao thấp. Chưa đầy một hiệp, "thần kê hoàng gia" đã co giò chạy vì không chịu nổi những cú ra đòn "quỷ khốc thần sầu" của đối thủ.

Vị hoàng thân đã bỏ ra rất nhiều tiền để nhân cái gật đầu đồng ý bán gà của ông Lâm Minh Sén. Về hoàng cung, Ô Truy tiếp tục làm mưa làm gió một thời gian dài và chưa thua bất kỳ một đối thủ nào. Khoảng năm 1939, nhân lời mời giao đấu tại một hội chợ ở Manila (Philippines), vị hoàng thân đã ôm gà theo tàu thủy vượt biển du đấu. Nhưng tiếc thay, khi tàu ra giữa biển thì gặp bão lớn, con Ô Truy không chịu nổi sóng gió nên chết trên tàu.

TRUY TÌM HẬU DUỆ "THẦN KÊ"

Các "thầy gà" chuyên nuôi gà cho rằng tướng râu kẽm Nguyễn Cao Kỳ đã tìm về vùng Đồng Tháp lùng sục khắp nơi mong tìm được giống gà quý, những con gà kỳ hình dị tướng.

Về chọn màu lông, trong các loại màu ô, xám, tía, nhạt, cải, ó... thông thường

có 3 màu lông phổ biến: ô, tía, xám. Gà màu ô phải là ô ướt hoặc ô toàn sắc; gà tía phải là tía mật ngã màu đen; gà xám phải là xám khô, vì vậy dân gian mới có câu rằng: "Nhứt điêu ô, nhì xám khô, ba ô ướt". Nếu như chọn gà xám, không nên chọn gà chân trắng, vì gà xám chân trắng sức không bền, dễ thua, ngược lại gà tía chân trắng thì hay, bén đòn nên có những câu: "Gà ô chân trắng mè mắng cũng mua; Gà trắng chân chỉ mua chi giống ấy".

Nếu chọn được tía ngũ sắc (năm màu lông) chân trắng, thì khó có gà nào địch nổi, trừ "thần kê". Chỉ giống gà ô mới có "thần kê", vậy mới có câu: "Gà ô chân trắng mỏ ngà; Đá đâu thắng đấy gọi là thần kê". Ngoài ra con gà nào gáy 7 tiếng trở lên nhưng gáy giật từng tiếng, đó cũng là "thần kê".

Chọn vảy gà hay, gà tài rất quan trọng. Đòn, thê đá của gà hay, gà tài thường thể hiện trên vảy ở hai chân. Có hàng trăm loại vảy tốt khác nhau, nhưng tiêu biểu là các loại vảy: Tứ tru, liên chu, liên giáp nội, đại giáp, tam tài, trường thành, huỳnh kiều, xuyên thành giáp, chân lông vảy loạn, ánh thiên đệ nhất, ánh địa (địa phủ), giao long (hai hàng tròn), lục đinh (3 cựa mỗi chân), nếu lục đinh có 2 cựa rung rinh lai càng là gà quý; đặc biệt gà có vảy "đệ nhất thần đao" (linh giáp tứ) được gọi là linh kê...

Tuy nhiên chọn gà cho được một trong các loại vảy trên cũng rất khó. Có một số đặc điểm đặc biệt của gà tài mà chỉ có chủ mới biết: gà có vảy "yểm long", vảy này rất nhỏ nằm núp dưới một vảy của ngón chân nội hoặc ngoại, vảy này cũng được gọi "dặm đầu tằm" hoặc "lưỡi đầu rồng" nếu vảy núp dưới ngón ngọ (ngón giữa) gọi là vảy "núp đầu" gà có vảy "yểm long" là gà chiến, có nhiều đòn hiểm; gà có bốt lưỡi (bốt

son tốt hơn bớt đen), cũng là gà quý. Những đặc điểm này các "thầy gà" đúc kết từ sách và từ thực tế con Ô Truy bách chiến bách thắng của ông Lâm Minh Sển đã kể ở trên.

Gà lông voi cũng là gà tài: lông cứng, dẻo, xoắn như dây thép thường mọc 1 lông ở đuôi, hoặc 2 lông ở 2 cánh. Đối với gà dị hình, dị tướng có 5 loại mà các "thầy gà" lùng mua cho bằng được để đem về trùm gà của tướng Nguyễn Cao Kỳ.

Thứ nhất là gà tử mị. Loại gà này khi ngủ thì nằm ngay đơ, sẩy cánh và xuôi giờ; cũng là tử mị nhưng có loại khác khi ngủ thì đôi giờ móc lên cày như doi(!). Thứ hai là gà quý, hình dạng giống như con rùa. Khi nằm, nó giấu chân đi, co đầu lại, thụt đuôi vào. Ta trông vào thân hình nó, đúng là thân con rùa, chỉ khác một điều là được phủ thêm lớp lông mượt. Thứ ba là gà độc nhãn, độc dao. Lúc mới sinh ra, chỉ có một mắt một cựa. Những con gà loại này thật là hung ác dữ tợn, không bao giờ nao núng trước địch thủ. Đã chơi nhau thì đến chết cũng không chạy.

Thứ tư là giống gà mắt ếch mắt mèo. Mắt rất tinh, tránh đòn rất tài và ra đòn rất đúng. Loại gà này rất gan lỳ. Nếu bị trọng thương, cũng nằm lỳ chịu chết, nên tục ngữ có câu: "Gà chân xanh mắt ếch, chém chết không chạy".

Loại dị tướng thứ năm là gà tam nhĩ. Gà có 3 lỗ tai, ở bên trái hoặc bên phải, ngoài lỗ tai thường, còn có một lỗ tai nhỏ. Lỗ tai này thường bị lông phủ kín, người lừa gà phải để ý, vạch lông ra mới thấy được. Khi nhìn một con gà, những tay chơi sành thường chú ý ngay đến sắc lông, tướng mạo, dáng đi, tiếng gáy... của nó. Nhiều con gà, đối với những con mắt người thường, chỉ là những con gà bô đi. Nhưng đến tay người sành sỏi nuôi gà thì lại là một con gà có quý tướng. Cho nên, kén chọn được một con gà chơi hay giữa một đàn gà, chẳng khác nào tìm được một vị tướng giỏi giữa chốn ba quân.

Người chơi gà, khi kén chọn gà nòi, trước hết nhầm ở bề ngoài, nghĩa là ở mă gà, nhất là ở màu sắc lông gà. Theo họ, sắc lông gà cũng có nhiều ảnh hưởng đến sự bền bỉ, gan lỳ và khôn ngoan.

Năm màu lông thường được lựa chọn là: Nhạn, Xám, Điều, Ô và Nghệ. Vì năm màu này thuận với ngũ hành Kim, Mộc, Thủy, Hoả, Thổ. Người chơi gà cần phải hiểu ngũ hành của năm sắc gà để biết sự xung khắc theo nguyên tắc dịch lý. Đây cũng là một yếu tố khi "cáp độ" nếu không muốn thua liềng xiểng.

Trong dân gian truyền rằng gà ba giải, hoặc một giải cũng là gà tài nhưng làm sao biết được? Chọn gà tài còn xem cả cách đi, dáng đứng: "Nhất thời hốt cát vãi ra; Nhì thời lắc mặt, thứ ba né lồng". Hốt cát vãi ra là khi bước các ngón chân gà chụm lại quăng về phía trước.

Lắc mặt là khi đi hoặc đứng gà luôn luôn lắc mặt trừ khi ngủ, hoặc đang thi đấu. Gà né lồng là gà khi úp giò thường bò sát đất né cái bóng của lồng úp. Ngoài những tiêu chuẩn về ngoại hình thì "thầy gà" phải quan sát cách ra đòn và thế của từng chú gà chiến.

Ở miền Trung, cựa gà được bit bằng băng keo, chủ yếu để gà dùng đòn, thi đấu, hạn chế đấu cựa. Những đòn tốt là: cột kèo hai bên đá sô ngang, hoặc đá bắn lưng (mã ky); gà đi dưới thì luôn lách đám lườn, xỏ vỉa hoặc đá mé hầu.

Một số đòn thế khác như đá khâu,

mé, cần ba, quăng chân không cũng là những đòn thế hiểm.

Gà chạy kiệu cũng là loại gà tài: khi nhập trận gà kiêu chỉ tranh đá đối phương một vài hiệp rồi bỏ đổi phương chạy vòng theo di (mành), đổi phương chạy theo thì quay lại đá tat vào mặt khiến đối phương phải đưa mắt hoặc gãy mỏ; song quý nhất trong giao đấu là loại gà biết sinh thê, bất kỳ các loại thê nào của đối phương cũng ứng tác để trừ và sinh thê khác đánh trả...

HUẤN LUYỆN GÀ TRONG TRẠI CỦA TƯỚNG RÂU KẼM

Chọn được gà ngon thì phải có "huấn luyện viên" giỏi thì gà mới có thể phát huy hết tố chất của một "chiến kê". Trước năm 1975, nhiều tay chơi xếp vào hàng "thầy gà" từng được vào "doanh trại gà" của tướng râu kẽm Nguyễn Cao Kỳ đều bái phục cách xem tông, chọn giống, nhân bổn gà của những người làm nghề chăm sóc gà cho tướng Kỳ.

Thời điểm này, tướng Kỳ đã biết cách chọn những gen quý, lựa tính trội rồi nhân giống theo định luật di truyền Mendel nên gà có tố chất tốt, da thường thẳng trận. Các "huấn luyện viên" có nhiệm vụ cho gà đấu tập bằng cách bôi mặt để gà cùng bầy không nhận ra nhau rồi bịt cựa cho đá thủ. Các trận tập dưới tối nhất nên thực hiện trong khoảng từ tháng Chạp đến cuối tháng tư Âm lịch mỗi hàng năm. Vì sau tháng thứ tư, gà bắt đầu thay lông nên không thể chiến đấu như bình thường được.

Khi gà đã mọc đủ lông và lông cứng cáp, các "thầy gà" của tướng Kỳ tẩy bớt lông cổ, lông nách và ngay cả lông ở hông mông, còn lông đầu thì hớt sạch. Họ lấy ngải cứu, nghệ, muối và phèn chua mài chung với nhau trong chút ít nước và rượu để rồi tắm vào thân gà. Nếu gà quá mập thì cách một ngày lại tắm một lần.

Nhờ "vô ngại nghệ" như vậy mà da thịt con gà sẽ săn lại, có sức chống đỡ và chịu đựng được những đòn địch tấn công. Phải nắng tắm rửa sạch sẽ cho gà. Mùa lạnh thì mỗi ngày một lần, mùa nóng hai hoặc ba lần một ngày. Khi lông đã khô ráo lại tiếp tục "vô ngại nghệ".

Ở ngoài miền Bắc, mùa đông khi gặp thời tiết quá lạnh lẽo, người ta sẽ không tắm, vì sợ gà bị bệnh sưng phổi. Có người dùng xác trà Huế hoặc nước lá ổi mà tắm cho nó. Lúa cho gà ăn, nước cho gà uống phải được sạch sẽ.

Tốt nhất là lúa hạt tròn để hạt thóc không đâm vào cổ gà, phải ngâm cho lúa lên mộng thì gà ăn là tốt nhất. Dân chơi gà kỵ nhất là cho gà uống nước mía hoặc nước sôcôla.

Tốt nhất phải là nước mưa chứa trong lu sành. Mỗi ngày, tưng "thầy gà" sẽ cho gà "quần sương" vào ban đêm, ban ngày thì "quần nắng" để nó háp thụ khí trời thiên nhiên, chịu được mọi sự thay đổi của thời tiết.

Sau mỗi lần đá độ xong, dù gà "ăn độ" tức đá thắng cuộc hay gà "thua vót" (tức gà đã từng ăn độ, nhưng nay rủi bị thương, đứng không vững, chủ bê ra khỏi đấu trường đem về nuôi lại, thì gọi là gà thua vót) cũng phải được săn sóc ngay tránh cho gà mất sức.

Nếu gà dính cựa, bị sặc máu trong cổ thì "thầy gà" phải "võ hen" cho nó. Người chủ bê con gà lên, kẹp chặt nó vào bên hông.

Rồi lấy tay nắm đầu gà, dùng ngón

trở banh lớn mổ ra. Tay kia cầm khăn sạch có thâm nước, bóp cho nước chảy vào họng gà, rồi ghi đầu nó chúc xuống. Xong, bỏ khăn ra, dùng tay ấy vỗ bì bạch vào họng gà. Bao nhiêu nhớt, đàm, dãi, lông, cát trong họng nó sẽ nhieu ra lòng thòng.

Khi hết nhieu là họng gà đã sạch thì thôi vỗ. Đoạn lấy một lá trầu tươi, vò nhau nát, trộn với một cục muối ăn, viên lại nhô độ bằng đầu ngón tay út, nhét vào họng cho nó nuốt xuống bọc diều.

Làm như vậy sẽ có 2 tác dụng, một là miếng gà được sạch thêm, hai là viên trầu tươi trộn muối này là món thuốc ngừa đòn gió.

Tiếp đến là phải vach cánh, vạch lông tìm các vết thương, bôi thuốc, may vá lại (bôi teinture d'iode, pénicilline, bột dagénan, bột riou hay dầu gió đều được).

Sau đó, phải nhốt riêng một nơi nào cao ráo yên tĩnh, phải "cắt nước" trong vài ba hôm đầu, chỉ cho ăn cơm nóng, ướt hột hay tắm cám trộn đặc (nước thật ít). Chừng nào thấy gà lai sức, không bị kẽ, sẽ cho uống nước dần dần đến khi bình phục hẳn.

Màn huấn luyện đầu tiên là "xổ gà". Các "thầy gà" của tướng Kỳ thường lấy vải và bông gòn bọc kín cựa của cả hai "chiến kê" để vô hiệu hóa những cặp cựa đó, dù con này có đá trúng con kia. Thả hai chú gà ra để cho chúng đá lẩn nhau. Các "thầy gà" tại trường Sài Gòn gọi là "xổ gà", trong khi phía Bắc gọi là "vần gà".

Cặp gà sẽ đá trong vài nước, mỗi nước độ mười phút như võ sĩ tính bằng hiệp đấu. Sau mỗi nước, cho gà nghỉ chừng 3 phút, rồi cho đá lại.

Xem chừng khi gà đã thấm mệt, đôi chân bết bát đá không lên nổi nữa thì cho nghỉ luôn, đợi lần sau sẽ xổ lại.

Qua nhiều lần "xổ gà", gà trở nên gan dạ, tinh khôn, quen chịu đựng... Và vì cuộc đá thủ không bao giờ đi đến hồi kết thúc, tính hiếu chiến của gà không được thoả mãn nên gà rất thích đá nhau và chỉ muốn "choảng" cho đối thủ ngay từ lần đầu gặp mặt.

Mỗi lần đá thủ xong, "thầy gà" lại vỗ hen cho gà, làm cho các nhốt dãi trong cổ họng gà tuôn hết cả ra. Họ dùng một chiếc lông gà đã rửa sạch, luồn ngoáy vào trong cổ gà để kéo hết đòn dãi ra.

Hết dãi nhớt, gà không còn khò khè khi lâm trận. Trong thời kỳ huấn luyện, gà chơi phải "xổ" nhiều lần như thế "thầy gà" biết được sở trường của chúng qua những lần đá thử. Có con xuất sắc về "giòn nắp", "đá đầu"; có con giỏi về "đá hầu", "đá mé"; nhưng đặc biệt cũng có những con đá "đòn buông" (miền Bắc gọi là phóng tiên) hay "đá vỉa tôi" (miền Bắc gọi là đá đòn luồn).

Gà đá đòn buông là loại gà khi đá địch, nó không cần mổ vào địch trước, như các loại gà khác, nhưng nó

luôn vẫn đá trúng đích thủ.

Còn "đá vỉa tôi" là con gà tìm cách luồn đầu vào hai bên cánh địch, xuất kỳ bất ý mổ lên vai, lưng hoặc đầu đối thủ rồi ra một đòn đá chí tử. Đòn này thường nhầm vào hai bên phao cầu, lưng và mắt đối phương.

Các thầy gà sau khi nghiên cứu sở trường, sở đoản của từng chiến kê sẽ có nhiệm vụ ghi chép tỉ mỉ để tướng Kỳ căn cứ vào đó mà "cáp độ" với các chủ gà khác. Nếu gà của mình có ngón "đá đầu" các "sư kê" sẽ tư vấn để tướng Kỳ lựa một đòn thủ thấp hơn gà mình để nó dễ đá.

Nếu gà có đòn "đá buông", ông tướng râu kẽm sẽ tìm cho nó con gà có "đòn luồn" để khắc chế. Con gà địch luồn đầu vào nách, ẩn đầu đi, như vậy chơi với nó, khó mổ được vào đầu nó để phòng đòn lén.

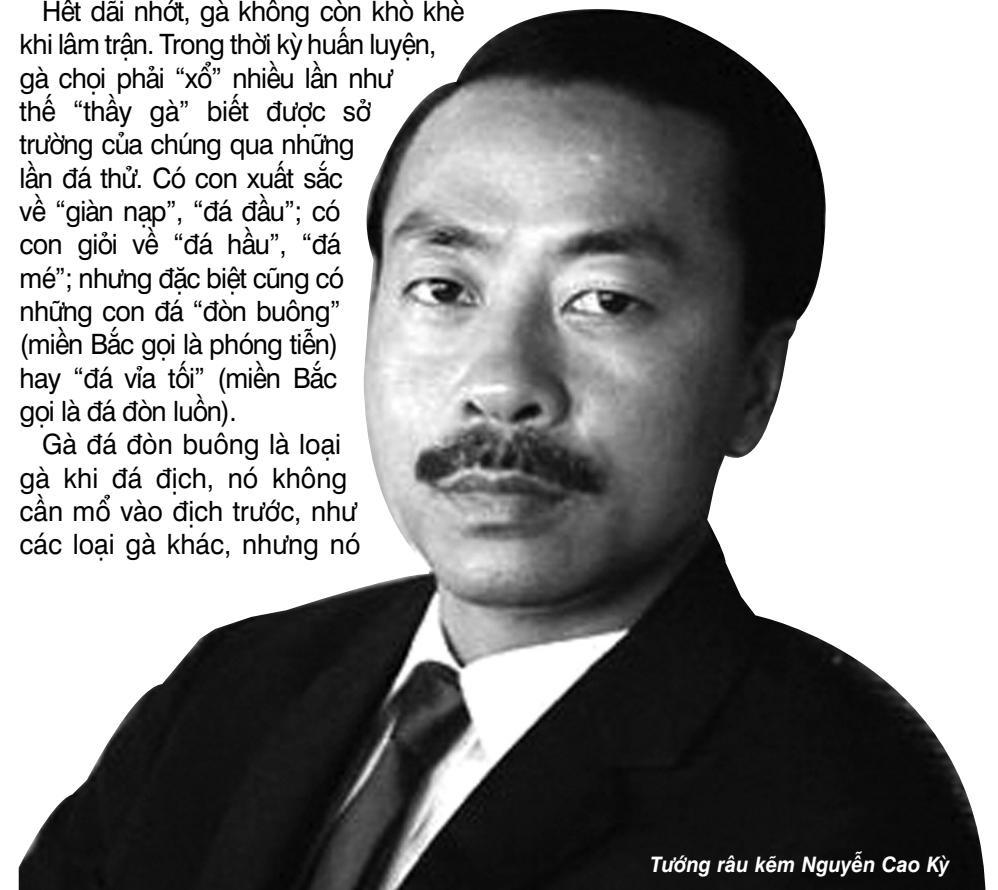
Con gà có đòn buông không cần phải mổ vào đầu địch vẫn ra được những đòn mạnh mẽ, trong khi địch cứ phải luồn mình, rồi mới xuất kỳ bất ý tấn công được. Vì sở trường con gà này có thể áp đảo được sở đoản con gà kia nên việc ghi chép cả gà mình cũng như gà đối thủ là công việc rất quan trọng, hệt như huấn luyện viên bóng đá quốc tế thời nay..

Khi tướng Kỳ chuẩn bị đem gà đi đá độ, các "thầy gà" sau khi nắm "lý lịch" đối thủ sẽ chọn một con phù hợp rồi tăng tốc huấn luyện. Đây là thời điểm gà cần được "nuôi thúc" và "nhồi gà". Ngoài só lúa ăn thường ngày, các sư kê còn chọn thịt bò tươi loại xịn xắn nhỏ và trộn gà sống bồi dưỡng cho chiến kê.

Trứng tươi khép một đầu nhỏ bằng mút đũa, đưa sát vào mổ, là chú gà chơi nhà ta say sưa hút cách ngon lành.

Mỗi ngày, sư kê có nhiệm vụ ôm con gà để trước mặt, dùng tay trái bợ hai ngón dưới ức con gà, nâng nó lên, cẳng gà cách mặt đất độ hai ba tấc. Nhồi con gà nhẹ nhẹ, tập cho nó biết ý thủ thế trước.

Bỗng nhanh chóng vừa nhồi mạnh vừa rút tay ra. Con gà mắt thằng băng sẽ rời xuống chống cẳng, nhưng nó phải dùng hai tay, chống cho thế nào để khôi ngã... Đó là cách nhồi gà, tập cho gà cứng gói, cứng chân cẳng, sẵn sàng ra đấu trường trong vài hôm nữa.

Tướng râu kẽm Nguyễn Cao Kỳ